

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 18 (661)

TARPTAUTINĖS AKTUALIJOS

Baltarusijos demokratinei opozicijai – prestižinė Sacharovo premija

Spalio 23 d. Europos Parlamento pirmininkų sueiga nutarė skirti šių metų Sacharovo premiją už minties laisvę Baltarusijos demokratinei opozicijai. Premija bus įteikta gruodžio 16 d.

Paskelbdamas nugalėtoją, Europos Parlamento pirmininkas Davidas Sassoli pasakė: „Sveikinu Baltarusijos demokratines opozicijos drąsą, atkaklumą ir ryžtą. Jie stiprūs ir vieningi kovodami su daug stipresniu priešiniu. Jų pusėje yra tai, ko brutali jėga negali įveikti, – tiesa. Noriu pasakyti jums, mielieji laureatai: likite stiprūs ir nepasiduokite. Žinokite, kad mes esame su jumis.“

Baltarusijos demokratinei opozicijai atstovauja Koordinavimo taryba – narsių žinomų šalies visuomenės veikėjų iniciatyva. Baltarusija krečiama politinės krizės nuo rugpjūčio 9 d. surengtų ginčijamų prezidento rinkimų, po kurių kilo protestai prieš Aleksandro Lukašenkos režimą, o valdžia ėmė brutaliai susidoroti su protestuotojais.

Spalio 22 d. Europos Parlamentas priėmė rekomendacijas Europos Sąjungos Tarybai dėl atnaujintų Europos Sąjungos ir Baltarusijos santykių, kurias parengė europarlamentaras Petras Auštrevičius. Parlamentas tvirtai remia Europos Sąjungos ir jos valstybių

sprendimą nebelaikyti A. Lukašenkos teisėtu Baltarusijos prezidentu ir ragina jį taikiai atsistatydinti.

Prestižinę Sovietų Sąjungos disidentu Andrejaus Sacharovo vardu pavadintą premiją už minties laisvę Europos Parlamentas skiria kasmet. Ji buvo įsteigta 1988-aisiais, siekiant pagerbti asmenis ir organizacijas, ginančias žmogaus teises. Laureatus išrenka Europos Parlamento pirmininkas ir politinių frakcijų lyderiai (Pirmininkų sueiga). Premijos dydis – 50 tūkst. eurų. 2019 m. Sacharovo premija skirta Kinijoje kalinamam uigūrų aktyvistui Ilham Tohti.

VDU doktorantė Vigilija Žiūraitė, apdovanota Ispanijos ordino kryžiumi (žr. 8, 10 psl.)

ŠIAME NUMERYJE

Lietuvos mokslo taryboje planuojami nauji mokslo projektai ● 2 p.

Tarptautiniai mokslo renginiai ● 2, 4 p.

Visuomenė praranda pilietiškumą ir pasitikėjimą savo valstybe ● 3 p.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 5, 7 p.

VGTU absolventė užsienyje įgytą patirtį pritaiko, modernizuojant Lietuvos geležinkelius ● 5 p.

Aktualijos: kodėl vieniems, besiruošiantiems tapti pedagogais, skirtos papildomos stipendijos, o kitiems – ne? ● 6 p.

Mokslo istorijos puslapiai ● 6, 7, 8 p.

VDU doktorantei – Ispanijos karališkasis apdovanojimas ● 8, 10 p.

LMS nario veikla sudomino JAV muziejų ● 9 p.

Mokslininkų sąjungoje: regionuose kuriamas inovacijų centrų tinklas ● 10, 11 p.

Naujos knygos, parodos ● 11, 12 p.

VDU Garbės daktaro vardas – rašytojai Svetlanai Aleksijevič

Rašytoja Svetlana Aleksijevič

suteikta Nobelio literatūros premija. Ji tapo 14-tąja rašytoja moterimi ir pirmąja baltarusių rašytoja, gavusia šį apdovanojimą. Kaip buvo teigiama Švedijos akademijos, skiriančios šią prestižinę premiją, pristatyme, „S. Aleksijevič laureate tapo dėl jos polifoninės prozos, kuri tapo paminklu kančiai ir mūsų laiko heroizmui“. Tarp garsiausių rašytojos kūrinų – dokumentinės prozos knygos: „Karo veidas – nemoteriškas“, „Cinko berniukai“ ir „Černobylio malda“. Pasielkiant kai kuriuos pastarosios knygos motyvus, buvo sukurtas garsus HBO serialas „Černobylius“.

„Mūsų universitetas džiaugiasi ir didžiuojasi, kad rašytoja Svetlana Aleksijevič priima VDU garbės daktaro regalias ir planuoja atvykti į Lietuvą susitikti su jo bendruomene, kai tik leis galimybės. Šis *doctor honoris causa* titulas rašytojai skiriamas už indėlį dokumentinės grožinės literatūros, demokratijos ir žmogaus teisių stiprinimo srityse, išsaugant žmonių istorinę ir daugiabalsę atmintį, bei reikšmingas pastangas, ginant laisvės ir teisingumo vertybes“, – teigia VDU rektorius, prof. Juozas Augutis.

Svetlana Aleksijevič siunčia linkėjimus lietuviams, su kuriais ji nekantrauja susitikti gyvai, ir pripažįsta, kad jos pasaulyje ypatingą reikšmę ir galią turi žodžiai. „Mieli

draugai, bendraminčiai, ačiū už man parodytą garbę. Kartais mane vadina katastrofų rašytoja, bet aš jaučiuosi kitaip Žodžio pasaulyje, jaučiuosi kaip žmogaus dvasios rinkėjas. Vaikystę ir paauglystę praleidau Baltarusijos kaime ir visą gyvenimą prisiminkiu savo nutirpusią širdį paprastos valstietės, atradusios savuosius žodžius kalbėtis su Dievu, istorijos akivaizdoje. Tie žodžiai buvo tokie ryškūs, turėjo tokią jėgą, kurios dabar visada ieškau tikrame gyvenime, paslapyje, kuri saugoma ir gyvena kiekviename iš mūsų. Taip gimė idėja sukurti romanus iš gyvų balsų, iš to, kaip kiekvienas iš mūsų įgyja žmogų savyje. Mūsų laikais, susidūrus su naujais išbandymais – naujomis revoliucijomis ir kosminiais tekstais, kuriuos rašo paslaptinis COVID, džiaugiuosi būdama su jumis ir ieškodama žmogaus žmoguje“, – sako rašytoja S. Aleksijevič.

VDU garbės daktarų gretose jau yra Nobelio literatūros premijos laureatas Česlovas Milošas, avangardinio kino kūrėjas Jonas Mekas, sociologas, mąstytojas ir profesorius Zygmuntas Baumanas, Yale universiteto (JAV) prezidentas Peter Salovey, antropologė ir gamtosaugininkė prof. Birutė Galdikas, Jungtinių Tautų generalinis sekretorius Ban Ki-moon, valstybių prezidentai: Valdas Adamkus (Lietuvos Respublika), Michael D. Higgins (Airija), Bronisław Komorowski (Lenkijos Respublika) ir Vaira Vīķe Freiberga (Latvijos Respublika). Parengta pagal VDU pranešimą

Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Senatas Nobelio literatūros premijos laureatei, rašytojai Svetlanai Aleksijevič suteikė garbės daktaro vardą VDU Humanitarinių mokslų srityje.

Svetlana Aleksijevič – baltarusių rašytoja, žurnalistė, scenaristė, kuriai 2015 m. buvo

Lėšos Baltijos mokslinių tyrimų projektams

Lietuvos
mokslo
taryba

Lietuvos mokslininkų vadovaujamiems projektams, laimėjusiems Baltijos mokslinių tyrimų programos konkursą, skirta daugiau nei 10 mln. eurų. 11 iš 79 paraiškų pateikusių Lietuvos mokslininkų grupių su partneriais iš Latvijos, Estijos, Norvegijos ir Lichtenšteino už šią sumą įgyvendins 36 mėnesių trukmės projektus ir atliks aktualius regionui mokslinius tyrimus.

Lietuvos mokslo tarybos skelbtam kvietimui buvo skirta 10,6 mln. eurų. Mažiausias finansuojamame projekte planuotas biudžetas – 0,75 mln. eurų, didžiausias – 1 mln.

eurų. Vidutinis vieno projekto biudžetas – 0,94 mln. eurų. Projektų paraiškų vertino tarptautiniai ekspertai, geriausiai įvertintus projektus, atitinkančius Baltijos mokslinių tyrimų programos tikslus, atrinko ir siūlymą dėl jų finansavimo pateikė programos komitetas.

Kvietime teikti paraišką buvo numatytos 5 prioritetinės teminės sritys, jose finansuojama bent po vieną projektą: technologijų ir inovacijų plėtros teminės sritys – 4 projektai, prevencinės ir suasmenintos medicinos – 2, kultūros, migracijos ir įtraukios visuomenės – 2, ekonominių, socialinių iššūkių ir inovatyvios visuomenės – 2, kibernetinio saugumo – 1.

Projektuose bus sprendžiami įvairūs bendri Baltijos regiono iššūkiai. Bus atliekami kasos vėžio tyrimai ir kuriami nauji gydymo metodai, kuriamos naujos prie kintančio klimato sąlygų pritaikytos kviečių veislės,

metodai kibernetinio saugumo kompetencijoms gerinti. Ketinama retrospektyviai iširti Šiaurės ir Baltijos regiono ekonominės integracijos galimybes per darbo jėgos migraciją, technologijų perdavimą, tiesiogines užsienio investicijas ir kapitalo judėjimą bei tarptautinę prekybą, gauti rezultatai turėtų padėti geriau suvokti Šiaurės ir Baltijos šalių verslo ir politinio bendradarbiavimo potencialą, išanalizuoti, kaip profesinis rengimas ir mokymas gali pagerinti rizikingo jaunimo socialinę įtrauktį, sprendžiant iš ugdymo įstaigų „iškrentančio“ jaunimo problemas, atlikti kitus mokslinius tyrimus.

Daugiausia projektų – 3 – vadovaus Lietuvos sveikatos mokslų universiteto mokslininkai. Vilniaus, Vytauto Didžiojo ir Vilniaus Gedimino technikos universitetai vykdys po 2 jų mokslininkų vadovaujamus projektus, Kauno technologijos universiteto bei Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų

centro mokslininkai – po 1 projektą.

Lietuvos mokslininkai daugiausia bendrų projektų vykdys su Tartu universiteto, Talino technologijų universiteto, Latvijos universiteto, Rygos technikos universiteto ir Oslo universiteto mokslininkais. Programa yra viena iš aštuonių 2014–2021 m. Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos (EEE/NOR) finansinio mechanizmo lėšomis vykdomų programų. Šiuo periodu Lietuvai iš viso skiriama 117,6 mln. eurų EEE/NOR finansinio mechanizmo lėšų šioms programoms vykdyti: Verslo plėtra, inovacijos ir MVĮ; Moksliniai tyrimai; Socialinis dialogas / deramas darbas; Sveikata; Kultūra; Pilietinė visuomenė; Aplinkosauga, energetika, klimato kaita; Teisingumas ir vidaus reikalai. Išsamesnė informacija: Projekto „Baltijos mokslinių tyrimų programa“ vadovė Aušra Vilutienė, tel. (8 676) 16 715, e. p. ausra.vilutiene@lmt.lt

MOKSLO RENGINIAI

9-oji regioninės tematikos konferencija Šiauliuose – tradicijos ir naujovės

Doc. dr. Regina Kvašytė

Tarptautinė tarpdisciplininė mokslinė konferencija „Regionas: istorija, kultūra, kalba“ šių metų spalio 15–16 d. įvyko Šiaulių universitete. Tai buvo jau devintasis šios tematikos mokslinis renginys, todėl galima kalbėti ir apie tam tikras tradicijas, tačiau šių metų konferencija išsiskyrė ir keliomis naujovėmis.

Pirmiausia apie tradicijas. Nors ir anksčiau buvo tam tikrų rengėjo statuso ir jo pavaldumo pasikeitimų, tačiau tai esmingai

nepaveikė konferencijos organizavimo, nes dalis jos rengėjų išliko tie patys. Pirmąją tarpdisciplininę mokslinę konferenciją „Regionas: istorija, kultūra, kalba“ 2012 m. suorganizavo ir surengė universiteto Humanitarinio fakulteto padalinys – Šiaurės Lietuvos tyrimų centras. Nuo 2015-ųjų šią tradiciją tęsė universiteto Mokslo instituto Humanitarinių tyrimų centras, o štai jau antrus metus iš eilės – Regionų plėtros instituto mokslininkų grupė. Konferencijos mokslinį komitetą visada sudarė kelių valstybių humanitarinių sričių mokslininkai. Dalis jų yra nuolatiniai visų konferencijų komitetų nariai.

Nepakito domėjimasis regionu kaip tyrimo objektu plačiaja prasme. Į konferencijas rinkosi nemažai dalyvių iš įvairių Lietuvos mokslo institucijų. Šiais metais regioną tyrinėjantys mokslininkai atstovavo aštuonioms aukštosios mokykloms ir tyrimų institutams. Tarp jų buvo: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, Klaipėdos universitetas, Kauno technologijos universitetas, Lietuvių kalbos institutas,

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Lietuvos istorijos institutas, Šiaulių valstybinė kolegija. Aktyvūs buvo ir Šiaulių universiteto mokslininkai.

Tradicškai bendradarbiavimas vyksta ir su Latvijos mokslininkais. Kai kuriuose pranešimuose nemažai dėmesio skiriama Lietuvos ir Latvijos realijoms bei patirtims. Devintojoje konferencijoje dalyvavo pranešėjai iš Daugpilio universiteto, Latvijos karo muziejaus, Latvijos universiteto ir jo padalinių – Istorijos ir Latvių kalbos institutų, Liepojos universiteto, Rėzeknės technologijų akademijos. Dalyvavo ir mokslininkai iš kitų užsienio šalių – Slovakijos ir Suomijos.

Pirmasis plenarinis posėdis jau ketvirtus metus rengiamas kartu su tarptautiniu tyrėjų tinklu RENET (*Researchers' Excellence Network*), t. y. orientuojamasi į tarptautinę auditoriją. Šis tinklas Šiaulių universitete veikia nuo 2015 m. pabaigos ir jungia beveik 50 skirtingų institucijų atstovus iš 24 pasaulio šalių. Jo veiklą koordinuoja doc. dr. Vita Juknevičienė, kurios pastangomis pavyko įgyvendinti ir šių metų regiono konferencijos naujoves.

Plenarinio posėdžio pranešėjos iš Latvijos, Slovakijos ir Lietuvos anglų kalba

■ Nukelta į 4 p.

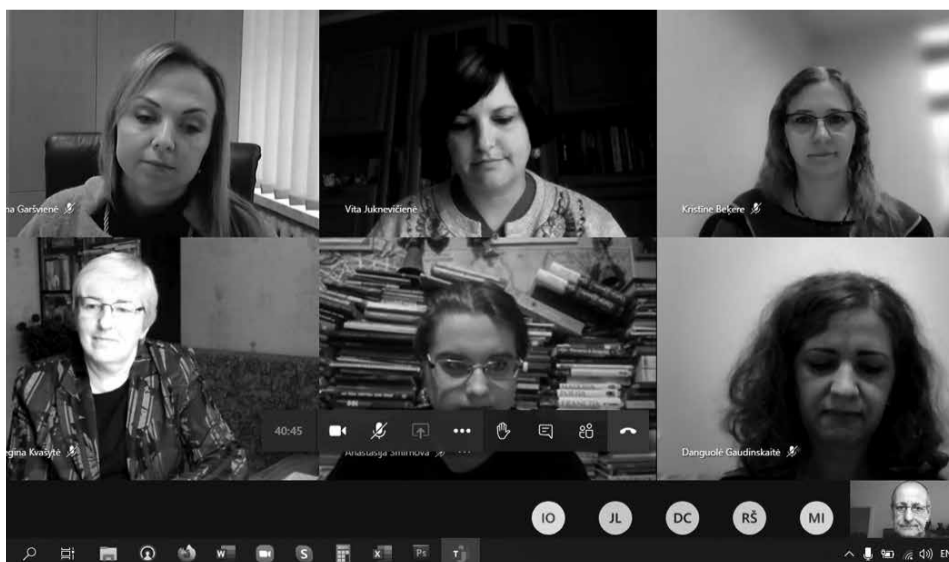
MŪSŲ STRAIPSNIŲ ATGARSIAI

Kur dingio „objektyvioji“ didžioji žiniasklaida ir žmogaus teises „ginančios“ organizacijos?

„Mokslo Lietuvos“ Nr. 15 (658) (2020 m. rugsėjo 18 d.) buvo išspausdinta žinutė „Lietuvių kalbos mokytoja A. G. Astrauskaitė – išteisinta“. Paaiškėjo, kad buvome bene vieninteliai, informavę Lietuvos skaitytojus apie šį plataus atgarsio sulaukusį, tačiau „didžiosios žiniasklaidos“ gana neobjektyviai nušviestą įvykį. Ką tik gautame mūsų skaitytojo laiške rašoma:

„Kai policija neteisėtai sulaukė A. G. Astrauskaitės už mojavimą trispalve, neteisėtai laužė ranką ir kratė jos rankinę, žiniasklaida mielai spausdino policijos viešą jos žeminimą. Kai A. G. Astrauskaitė kreipėsi į policiją,

kad iširtų jos teises pažeidusių policininkų elgesį, o tarnybinis patikrinimas nustatė, kad policininkų veiksmai neva visiškai teisėti, ir vėl tokį A. G. Astrauskaitės žeminimą noriai viešino žiniasklaida. Kai A. G. Astrauskaitė laimėjo teismą, kad policija visiškai visais atvejais buvo neteisi, tik vienas portalas apie tai parašė. Policijos generalinis komisaras, užuot atsiprašęs viešai, padarė tai slapta. Įdomiausia tai, kad per visą šią istoriją žmogaus teises ginančios organizacijos tylėjo, tarsi palaikydamos neteisėtus policijos veiksmus.“ *Seimo narys, Centro partijos-tautininkų pirmininkas Naglis Puteikis*

Konferencijos kompiuterio ekrane – keli plenarinio posėdžio dalyviai ir klausytojai. Zenono Ripinskio nuotr.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

VALSTYBĖS DARNIOS RAIDOS KŪRIMAS
1. VISUOMENĖS PILIETINĖS BRANDOS PARADOKSAI

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Tiek Seimo rinkimai, tiek pandemijos plitimas, tiek kasdieninės kriminogeninės situacijos kronika vėl ir vėl patvirtina, kad per pastaruosius tris dešimtmečius išbarstėme Sąjūdžio metais jau pradėjusios formuotis pilietinės bendruomenės likučius. Daugelis 1987–1991 metų liudininkų iki paskutinių akimirkų prisiminsime tuometinę nuotaiką, kaip mus nepaprastai sutelkusių ir padėjusių įveikti didžiausius to meto išbandymus. Pamatę pakelėje stovintį ir pavėžėti prašantį žmogų, nė minutę nesudvejojome, o per tą pusvalandį ar net dar trumpesnę laiką su netikėtu keleiviu išsišnekėdavome, lyg seni geri pažįstami. Į bet kokią smirdinčio režimo provokaciją atsakydavome stoisškai, lyg su humoru: „Tik nereikia mūsų gąsdinti...“

Bet nuo 1992-ųjų rinkimų, kai į valdžią per mūsų pačių naivumą sugrįžo kolaborantai – anų laikų „ūkininkai“, mus tarsi kažkas pakeitė, o kai kuriais atvejais lyg ir sugrąžino į praeitį. Prasidėjo „prichvatizacija“, „investicinių čekių“ dalybos, susiformavo atvirai veikusių nusikaltėlių gaujos: visokie „agurkiniai“, „tulpiniai“, „šmikiniai“, „švininiai“, „daktarai“, „brigados“ ir pan. Bet kuriam bent kiek teisėsaugą išmanančiam žmogui buvo aišku, kad tas apgailėtinių valkatų gaujas buvo galima sunaikinti per keletą savaičių, tačiau tuo metu valdžiusieji nieko tuo klausimu nedarė. Buvo sakoma, kad staiga išlindę nusikaltėliai turi „stogą“, tačiau, akyliau stebint, liko neaišku, kas kam yra tas „stogas“: nusikaltėliams – kažkas esantis valdžioje ar nusikaltėlių gaujos – sugrįžusiems į valdžią. Tokiomis sąlygomis besąlygiškai turėjęs vykdyti desovietizacijos procesas buvo tarsi išbrauktas iš politinės darbotvarkės, muilinant patiklių „žiurovų“ akis atvira demagogija: „Mes ir tada dirbome Lietuvai...“

Todėl net dabar Kovo 11-osios Akto signataras Algirdas Endriukaitis, ką tik užbaigęs knygą „NIURNBERGO NEBUVO. Labas, mes čia“, su skausmu konstatuoja, kad praktiškai bet koks bandymas priminti sovietinių budelių ir uolių jų tarnų – kolaborantų nusikaltimus atsimuša lyg į geležinę uždangą ir šiandien atsakingas pareigas teisėtvarkos institucijose einančių asmenų unisonu kartojamą taktiką: „veikė pagal tuo metu galiojusius įstatymus“, „vykdė pagal užimamas pareigas pavestas užduotis“. Ypač mėgstama atsirašinėjančių frazė, kad „procesiniai pažeidimai nėra“. Atsirašinėjama taip, tarsi būtų kalbama ne apie už Lietuvos laisvę kovojusių patriotų žudynes, masinį jų šmeižimą, šeimos turto užgrobigumą ir jos narių su mažamečiais vaikais trėmimą į mirties stovyklas, o apie kažkokį nereikšmingą rutininį veiksmą – nešvarių drabužių valymą ar rudenį prikirusių lapų grėbimą.

Todėl ar reikia stebėtis, kad, tiriant pirmuoju atkurtos nepriklausomybės dešimtmečiu vykusį dar nuo tarpukario sėkmingai veikusių pramonės įmonių išdraskymą ir masinį darbo vietų naikinimą, reketą, paslaptinę žūtis ar net valstybės stabilumui grėsusius nusikaltimus (bandymus kėsintis į valstybės teritorinį vientisumą Pietryčių Lietuvoje, geležinkelio tilto sprogdinimą ir kt.), nemaža dalis reikšmingų nusikaltimų iki šiol neištirta arba apsiribota tik kokio nors mažaraščio valkatos nuteisimu.

Kasdien stebimės kelių policijos dešimtimis sulaikomų girtų ar dar nuo nežinia ko apkvaitusių, atsiprašant, vairuotojų elgsena, fiksuojame žūtis pėsčiųjų perėjose, deginamus sodo namelius ir net miestelių sodybas bei gaisruose žuvusius ir visokiuose vandens telkiniuose paskendusius žmones. Be maišo svaigalų nebesugebame įsivaizduoti laisvalaikio. Gėrėme per karantiną, dar pasiūčiau geriamieji karantino, kaupiamieji tuzinai butelių įsivaizduojamam naujam karantinui... Keikiamės „Facebook“ ir e. svetainių straipsnių komentaruose, tarsi lenktyniaudami, kas šlykščiau ir absurdiškiau pakeverzos eilinę nesąmonę. Keikiame ir savivaldos institucijų, ir centrinės valdžios atstovus, rašinėjame, kad nebetikime net gana neseniai išrinkto Prezidento teiginiais.

Ką tik lyg ir bandėme rinkti naują Seimą. Balsuoti atėjo net gerokai mažiau nei pusė turinčių teisę balsuoti. Iš tikrųjų nelabai ir mokėjome ta teise pasinaudoti. Mūsų politinis išprusimas vis labiau primena kažkokios, gal net išgalvotos primityvios tautelės skaičiavimo įgūdžius: vienas, du ir „daug“. Taigi skaičiuojame iki trijų. Šiemet taip skaičiavo dauguma: „konservatoriai“, „valstiečiai“ ir „kiti“... Neprisimenu, kas jie tokie, per televiziją jų nerodė... „Kai kas ieškojo naujo gelbėtojo: „O, čia ta kažkokia kažkokios laisvės partija. A, čia tos, kuri net televizijoje keikiasi... Tai gal panaši į mus? Pabalsuojam...“ Kai kam pasirodė įdomus senasis, daugybę kartu apsimelavęs žaidėjas, vėl atstovaujantis „darbo“ partijai: „Lyg ir savas bičas. Ir dar prie pinigų. Juk daugiausiai portretų prikabinėjo...“ O kas patinęs aiškintis, ką siūlo tie, kurių per televiziją nerodo, išvis neatėjo: „Išrink ir be manęs, juk vis tiek tie patys valdys...“ Tai koks čia Seimas, jei jį išrinko mažiau kaip pusė rinkėjų?

Koks bendras šių metų balsuotojų „vardiklis“? Netikėjimas niekuo, kartais net ir savimi. Netikėjimas taisyklėmis: „Skaičiau feisbuke, kad jokio kovidė nėra. Ir iš mano pažįstamų niekas neserga...“ Taip buvo nusprendę ir raseiniškiai. Kol tas virusas šimtais neišplito, jie net tikrintis atsisakinėjo. Matyt, jau buvo visai pamiršę, ką Maironis rašė „Raseinių Magdėje“:

Mylėk, lietuvi, tą brangią žemę,

Kame nuo amžių tėvai gyveno.

Čia tavo kūnas sau maistą semia,

Čia grynai dvasiai tiek sveiko peno!

Veikiausiai per tuos tris dešimtmečius kelyje į ekonominę gerovę tikrai toli pažengėme. Net kitų valstybių atstovai tai mato. Bet, žinoma, visada galima norėti daugiau. Vargu ar tikrai šiuolaikiškas yra tas, kuris geba matyti ir jausti tik tai, ką turi kišenėje arba lėkštėje. Neretai net nepastebintis, ką kiti gražaus daro arba jau padarė. Pažiūrėkime į savo akademinę bendruomenę. Tikrai nepavadinsime jos susitelkusia ir turinčia aiškią valstybės raidos viziją. Štai vieno universiteto atstovai jau įtikinėja, kad tik jie geriausiai sugeba auginti krevetes, net nepasidomėję ar pamiršę, kad prie jūros įsikūrusio universiteto mokslininkai jau yra gerokai toliau pažengę analogiškuose tyrimuose. Dar kiti įrodinėja, kad tapo regioninės politikos pirmeiviais, nors jų kolegos, dirbantys kitose institucijose, jau kuria regioninių inovacijų centrų tinklą.

Prie tokio nesusižinojimo ir net nenoro domėtis kitų Lietuvos institucijų veikla labai prisideda ir dabartinė mokslo rezultatų vertinimo metodika. Didžiausi balai skiriami už straipsnius užsienio šaltiniuose, nors tų darbų Lietuvoje niekas net nėra matęs. Tie, kuriems labiausiai rūpėtų šių tyrimų pritaikymo galimybės, apie tyrimų rezultatus net neinformuojami. Ar tikrai tos leidyklos, kurių atstovai net nelabai žino, kur yra Lietuva, už didžiulius pinigus išspausdinusios mūsų tyrėjo straipsnį, yra kelis kartus vertingesnės už mūsų pačių mokslo centrų leidyklas, savos valstybės skaitytojams padovanojusias solidžias monografijas, kurių išvados tikrai prisideda prie mūsų pažangos? Jokiu būdu nesiruošiamė menkinti mokslo tyrimų tarptautiškumą, bet ar tikrai nesame įpuolę į kitą kraštutinumą? Jei net pradėdantys mūsų socialinių (ekonomikos, edukologijos, viešojo valdymo, verslo diversifikacijos ir kt.) problemų tyrėjai cituoja dešimtis užsienio autorių, bet yra visiškai nesupažinę su Lietuvos tyrėjų darbais, beje, sulaukusiais ir tarptautinio pripažinimo, tai ar tikrai čia viskas „OK“?

Neseniai teko recenzuoti jaunų tyrėjų parengtą apžvalgą apie bendrojo lavinimo mokyklų auklėtinių pasirengimą rinktis profesiją. Apžvalgoje buvo įvardintos kelios dešimtys užsienio tyrėjų, bet nepaminėtas nė vieno Lietuvos mokslininko darbas, skirtas šiai tematikai. Išgirdusios tokį nusistebėjimą, autorės pareiškė, kad čia Lietuvai – visai nauja sritis ir teks remtis tik kitų valstybių autoriais.

Kai kartą savo studentų užklausėme apie Lietuvos mokslininkus, kurių darbai yra įnašas į pasaulio mokslą, išgirdome, kad tokių išvis negalėjo būti, nes tik dabar tokie tyrimai prasideda. Išvydę vos kelių tarpukario mokslininkų veikalus, apstulbo.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Pritarta ilgalaikėms lietuvių kalbos plėtros skaitmeninėje terpėje ir kalbos technologijų pažangos 2021–2027 metų gairėms. Nutarimu Vyriausybei siūloma atsižvelgti į šias gaires, rengiant Lietuvos skaitmeninio plėtros 2021–2030 metų programą ir atitinkamų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektus. Valstybinei lietuvių kalbos komisijai siūloma pavesti atlikti gairių įgyvendinimo stebėseną.

Lietuvių kalbos plėtros skaitmeninėje terpėje ir kalbos technologijų pažangos 2021–2027 m. gairės parengtos, siekiant užtikrinti visavertį lietuvių kalbos vartojimą skaitmeninėje terpėje, įtvirtinti ir palaikyti lietuvių kalbos statusą informacinėje visuomenėje, apsaugoti lietuvių kalbą nuo vadinamojo skaitmeninio išnykimo, sudaryti galimybes kitakalbiam integravimui į Lietuvos visuomenę ir mažinti lietuviškai kalbančios bendruomenės atskirtį globalioje žinių visuomenėje. Šie siekiai numatomi įgyvendinti, gausinant skaitmeninius kalbos išteklius, plėtojant kalbos technologijas ir viešąsias paslaugas, atitinkančias informacinės visuomenės lūkesčius ir poreikius.

Gairės yra valstybinės kalbos politikos strateginis dokumentas, kuriame numatomos veiklos kryptys, uždaviniai ir priemonės, kaip daugiakalbėje skaitmeninėje aplinkoje išsaugoti kalbinę ir kultūrinę tapatybę kaip pagrindinę demokratinės visuomenės raidos ir lygiateisio lietuvių kalbos vartojimo sąlygą, užtikrinančią visavertį Lietuvos piliečių dalyvavimą Lietuvos ir Europos Sąjungos socialiniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime. Gairės parengtos atsižvelgus į Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 m. programos įgyvendinimo rezultatus ir lietuvių kalbai skirtų technologijų būklės vertinimus.

Privalomas seniūnijų steigimas visose savivaldybėse.

Seimas priėmė Vietos savivaldos įstatymo pataisą, kuriomis nusprendė, kad seniūnijos privalės būti steigiamos kiekvienoje savivaldybėje. Taip parlamentas panaikino šiuo metu galiojančią galimybę savivaldybių taryboms nestiegti seniūnijų savivaldybės teritorijoje.

Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas savo išvadoje yra pažymėjęs, kad, privalomai steigiant seniūnijas, visų savivaldybių gyventojams bus sudarytos vienodos sąlygos stiprinti bendruomeniškumą dalyvaujant seniūnijos organizuojamose veiklose, seniūnijoje aptarti iškiliančias problemas ir vietoje ieškoti tinkamiausio sprendimo.

„Projektu nedraudžiama savivaldybių taryboms savarankiškai nustatyti savo administracinę struktūrą, bet siekiama suvienodinti galimybes visose savivaldybėse gyventojams tam tikras administracines ir viešąsias paslaugas gauti arčiau jų gyvenamosios vietos, būti labiau įtrauktiems į vietos reikalų tvarkymą. Savivaldybės tarybai paliekama teisė spręsti, kiek ir kokio tipo seniūnijas steigti, kokias funkcijas perduoti vykdyti seniūnijoms, kaip vykdyti tas funkcijas ir kita“, – teigiama Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto išvadoje. Pataisos įsigalios 2020 m. gruodžio 31 d.

Padidino gyventojų galias, sprendžiant savivaldos klausimus. Tai įtvirtinta parlamentaru priimtomis Vietos savivaldos įstatymo pataisomis. Įstatyme reglamentuota, kaip savivaldybė sudaro sąlygas vietos gyventojams dalyvauti tvarkant viešuosius savivaldybės reikalus: 1) informuodama vietos gyventojus; 2) konsultuodamasi su vietos gyventojais; 3) vertindama ir viešindama konsultavimosi su vietos gyventojais rezultatus; 4) įtraukdama vietos gyventojus į sprendimų priėmimą.

Priimtomis pataisomis teisės akte atskirais straipsniais įtvirtinamas gyventojų informavimas ir konsultavimas su vietos gyventojais. Su vietos gyventojais galės būti konsultuojamasi šiomis formomis: 1) vietos gyventojų apklausa; 2) vieši svarstymai, susirinkimai, forumai, diskusijos; 3) konsultavimasis elektroninių ryšių priemonėmis savivaldybės interneto svetainėje. Įstatymo pataisos įsigalios 2021 m. sausio 1 d.

Tėvai, globėjai ir rūpintojai galės būti pagerbti valstybės apdovanojimu. Seimas priėmė Respublikos Prezidento Gitano Nausėdos teiktas Valstybės apdovanojimų įstatymo pataisą, kuriomis sudaryta galimybė pagerbti tėvus, globėjus ir rūpintojus ir užtikrinti lygiateisiškumą

9-oji regioninės tematikos konferencija Šiauliuose – tradicijos ir naujovės

■ Atkelta iš 2 p.

pristatė skirtingų sričių tyrimus. Kristynė Bekerė (*Kristine Bekere*) iš Latvijos universiteto Latvijos istorijos instituto aptarė latvių išeivijos suteiktą finansinę paramą Latvijai 1914–1921 metais. Klaipėdos universiteto mokslo darbuotoja Kristina Blokytė-Naujokė aptarė Mažosios Lietuvos lietuvininkų Velykų tradicijas. Ivana Pondelikova (*Pondeliková*) ir Jana Pecnikova (*Pecniková*) iš Slovakijos – Banska Bystrica Matej Bel universiteto nagrinėjo afganų etninės tapatybės atspindžius Khaledo Hosseini knygoje „A Thousand Splendid Suns“ (liet. Tūkstantis nuostabių saulų). Šiaulių universiteto atstovė Reda Šatūnienė atskleidė požiūrį į netradicinę mediciną Lietuvoje ir už jos ribų. Konferencijos plenarinio posėdžio vaizdo įrašą galite rasti adresu:

Baigiamąjį plenarinio posėdžio pranešimai daugiausia buvo skirti Lietuvos ir Latvijos realijoms. Net tris pranešimus perskaitė Šiaulių universiteto mokslininkai: kaimiečio paveikslą lietuvių grožinėje literatūroje ir fotografijoje aptarė profesorai Džiuljeta Maskuliūnienė ir Kazimieras Župerka, o žodžio „kaimietis“ sinonimų

įvairovę, jų vartoseną ir net konkurenciją dabartinėje kalboje – Regina Kvašytė ir Kazimieras Župerka. Dalia Jakaitė kalbėjo apie žmogų, laiškus ir vietą Mekų knygoje „Jonas ir Adolfas. Gyvenimo lai(š)kai“. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto mokslininkas Vigmantas Butkus aptarė Lietuvos ir lietuvių įvaizdį latvių rašytojų tėvo ir sūnaus Imanto ir Rimanto Zieduonių knygoje „Leišmalite“ (liet. Palietuvėlė). Latvijos vakarų aukštaičių šiauliškų patarmės šiaurinėse šnektose nagrinėjo Aurelija Gritėnienė iš Lietuvių kalbos instituto, o latviškosios Žiemgalos vietovardžių kilmę aptarė Helsinkio universiteto ir Latvijos universiteto profesorė Laimutė Baluodė (*Laimute Balode*).

Trijų sekcijų pranešimų tematika, kaip ir ankstesnėse konferencijose, taip ir šiemet buvo gana įvairi. Daugiausia dėmesio dažniausiai skiriama istorijai. Ne išimtis buvo ir šie metai. Kitų sekcijų tematika būna susijusi su pranešėjų atstovaujamosiomis sritimis. Istorikai nagrinėjo tiek senosios, tiek ir XX a. istorijos bei atminties kultūros klausimus. Šiemet nemažai dėmesio sulaukė Latgala, ypač Daugpilis, kaip didžiausias šio regiono miestas. Sekcijoje „Regionas kultūroje ir kalboje“ daug dėmesio skirta muzikai,

lietuvių kalbai ir spaudai. Visose sekcijose pranešimus skaitė ir pripažinti mokslininkai, ir dar tik pradėdantys mokslininko kelią doktorantai iš Lietuvos ir užsienio. Tokia dalyvių įvairovė taip pat yra viena iš konferencijos tradicijų.

Didžiausia 9-osios konferencijos naujovė buvo susijusi su šių metų specifika – dėl pandemijos pirmą kartą darbas vyko nuotoliniu būdu per *Microsoft Teams* platformą. Tai buvo didžiulis išbandymas tiek rengėjams, tiek ir dalyviams. Dėl tų pačių priežasčių šiemet pirmą kartą konferencijos teko laukti iki rudens, nes tradiciškai ji vykdavo kovo pabaigoje ar balandžio pradžioje. Dalyvauti šių metų konferencijoje norą pareiškė 30 pranešėjų. Mažesnis dalyvių skaičius, nei būdavo anksčiau, buvo susijęs su keliomis priežastimis. Kai kurie potencialūs pranešėjai atsisakė dalyvauti dėl renginio datos keitimo, nes konferencija iš pradžių buvo perkelta į gegužės vidurį, o po to jos data dar kartą buvo pakeista. Atrodė realu, kad dėl COVID-19 paskelbtas karantinas pasibaigs ir bus galima susitikti Šiauliuose. Kai kas galbūt pabūgo nuotolinio bendravimo. Tenka pripažinti, kad dėl techninių kliūčių ar nepatyrimo, taip pat dėl nuo pranešėjų

nepriklausančių priežasčių nebuvo galimybių išklausti kelių pranešimų. Tačiau norisi tikėtis, kad jų autoriai pateiks straipsnius.

Konferencijos pranešimų pagrindu parengti straipsniai spausdinami į tarptautines duomenų bazes įtraukta tęstiniame mokslo leidinyje „Acta humanitarica universitatis Saulensis“. Iš iki šiol išleistų šių mokslo darbų 26 tomų net septyni buvo skirti regiono tematikai. Visus šio leidinio tomus galima rasti Šiaulių universiteto tinklalapyje.

Regiono tyrimai yra ne tik įdomus, bet ir sudėtingas daugiakryptis procesas. Pranešimai konferencijose, moksliniai ir mokslo populiarinimo straipsniai prisideda prie jų rezultatų sklaidos. Tradicijų ir naujovių derinimas leido įgyvendinti šį sudėtingą sumanymą – surengti 9-ąją tarptautinę tarpdisciplininę mokslinę konferenciją šiemet, kaip ir buvo numatyta.

Nuo 2021 m. sausio 1 d., kai Šiaulių universitetas taps Vilniaus universiteto padaliniumi – Šiaulių akademija, keisis daugelis dalykų, tarp jų ir konferencijų bei leidybos organizavimas. Todėl ir klausimas, kurį uždavė kai kurie dalyviai, „Ar įvyks 10-oji konferencija?“ – kol kas liko be atsakymo. ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

kiekvienam iš jų būti įvertintam už nuopelnus motinystei, tėvystei, globai ar rūpybai. Iki šiol valstybės apdovanojimu – ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu – galėjo būti apdovanotos tik motinos, pagimdžiusios ir užauginusios bei gerai išauklėjusios 5 ir daugiau vaikų.

Priimtomis pataisomis taip pat nutarta, kad ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu galės būti apdovanojami tiek asmenys, garsinantys Lietuvos vardą, tiek ir asmenys, turintys nuopelnų įvairiose srityse Lietuvoje. Pagal priimtą pakeitimą ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“ medaliu bus apdovanojami asmenys už nuopelnus garsinant Lietuvos vardą, už nuopelnus kultūros, mokslo, švietimo, verslo, gamybos, sveikatos, socialinės apsaugos, karybos, sporto, ūkio bei kitose srityse, už humanitarinę pagalbą Lietuvai.

Pristatytas 2021 m. valstybės biudžeto

projektas. Finansų ministras Vilius Šapoka Seimui pristatė 2021 m. valstybės biudžeto projektą, kuriame pagrindinis dėmesys skiriamas pažeidžiamiausiems, skolos ir išlaidų valdymui bei investicijoms į ateitį. Kaip pažymėjo ministras, kitų metų biudžetas parengtas esant tikrai labai dideliame neapibrėžtumui dėl ateities tiek pandemijos, tiek dėl ekonomikos perspektyvų pasaulyje, tiek ES, tiek, žinoma, ir Lietuvoje.

„Ateinančių metų biudžetas suformuotas remiantis labai aiškiais prioritetais. Pirmia, kai yra didelis netikrumas dėl ateities, privalome vykdyti ankstesniais metais prisiimtus įsipareigojimus, ypatingą dėmesį skirdami pažeidžiamiausioms grupėms. <...> Antra, krizinė situacija pasaulyje atveria taip pat ir galimybes sparčiau transformuoti šalies ekonomiką, todėl būtina investuoti į ateitį, ateities ekonomikos DNR. Tai yra investuoti į žmogiškąjį kapitalą, mokslą ir inovacijas, ekonomikos skaitmenizaciją, žaliąjį kursą,

ateities ekonomikos infrastruktūrą“, – pabrėžė V. Šapoka. Kartu jis atkreipė dėmesį, kad situacija yra labai neapibrėžta, todėl turime tikrai būti ypač atsargūs.

2021 m. bendrasis vidaus produktas (BVP) augs 3,3 proc., vidutinė metinė infliacija sieks 1,8 proc., vidutinis mėnesinis darbo užmokestis (neatskaičius mokesčių) augs 3,3 proc., o nedarbo lygis sudarys 7,9 proc. Planuojama, kad valdžios sektoriaus deficitas 2021 m. sudarys 5 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP).

Pajamos. Numatoma, kad iš 4 pagrindinių mokesčių (pridėtinės vertės, gyventojų pajamų, akcizų ir pelno), kurie sudaro 91,2 proc. valstybės biudžeto pajamų be Europos Sąjungos (ES) ir kitų tarptautinės finansinės paramos lėšų, bus gauta beveik 8,320 mlrd. eurų, arba 8,8 proc. daugiau, nei numatoma gauti 2020 m. 2021 m. biudžete prognozuojamos pajamos iš pridėtinės vertės mokesčio (PVM) sudarys 4,138 mlrd. eurų (45,4 proc.

visų valstybės biudžeto pajamų (be ES lėšų). Į valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų konsoliduotas visumos biudžetą prognozuojama gauti 3,477 mlrd. eurų pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio (GPM), arba 31,2 proc. visų pajamų (be ES).

2021 m. valstybės biudžeto projekte prognozuojamos pajamos iš akcizų sudaro 1,573 mlrd. eurų (17,3 proc. visų valstybės biudžeto pajamų (be ES lėšų)). Iš pelno mokesčio numatoma gauti 762,8 mln. eurų pajamų, arba 8,4 proc. visų valstybės biudžeto pajamų (be ES lėšų). Prognozuojama, kad 2021 m. valstybės biudžeto pajamos kartu su ES ir kitomis tarptautinės finansinės paramos lėšomis sudarys beveik 11,385 mlrd. eurų, arba 8,7 proc. daugiau nei numatoma surinkti 2020 m. 2021-aisiais valstybės biudžeto pajamos, neįskaitant ES ir kitų tarptautinės finansinės paramos lėšų, sieks daugiau kaip 9,121 mlrd. eurų, t. y. bus 7,4 proc. didesnės, nei numatoma gauti šiemet. ■

Konferencija VDU Žemės ūkio akademijoje

Malonai kviečiame dalyvauti 9-ojoje mokslinėje-praktinėje konferencijoje „Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumo stiprinimas: trumpųjų maisto tiekimo grandinių valdymas ir vietos rinkų plėtra“. Konferencija vyks 2020 m. lapkričio 6 d. 9.00–17.00 val. Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijoje, III rūmų 604 auditorijoje (Universiteto g. 10, Akademija, Kauno rajonas).

Konferencijos tikslai:

- skleisti gerą patirtį apie šalies ūkininkų, verslininkų ir bendruomeninių organizacijų partnerystę su mokslo institucijomis;
- stiprinti kaimo plėtros veikėjų partnerystę nacionaliniu, savivaldybės ir vietos bendruomenės lygmeniu;
- didinti Lietuvos kaimo vietovių konkurencingumą, vykdant įtraukią ir įgali-

nančią politiką: palaikant šeimos ūkius ir žemės ūkio produkcijos perdirbimo verslus, plėtojant trumpąsias maisto tiekimo grandines ir kuriant vietas maisto sistemas, taip pat ugdat ir siejant kaimo gyventojų verslumą su aplinkosaugos sąmoningumu

Išsamesnę informaciją teikia Vytauto Didžiojo universiteto Žemės ūkio akademijos

Bioekonomikos plėtros fakulteto Verslo ir kaimo vystymosi tyrimų instituto **prof. dr. Vilma Atkočiūnienė**, tel. (8 682) 14 169; el. paštas vilma.atkociuniene@vdu.lt.

Keičiantis COVID-19 situacijai Lietuvoje į nepalankią, organizatoriai pasilieka teisę konferenciją organizuoti nuotoliniu būdu. *Daugiau sužinoti apie konferenciją galima Bioekonomikos plėtros fakulteto puslapyje*

„Jei moki suprojektuoti ir pastatyti tiltą – tu gali viską“ Pokalbis su absolvente

Esame įpratę, kad dažniausiai inžinieriaus specialybę renkasi vyrai. Ar Erika Būdvytytė – išimtis? „Kai aplinkiniai sužino, kad esu inžinierė, ima klausinėti, kada jiems suprojektuosiu namą ar pastatysiu garažą“, – sako Vilniaus Gedimino technikos universiteto (Vilnius Tech) absolventė, dirbanti projekte „Rail Baltica“.

– Universitete baigėte statybos inžinerijos studijas, Jūsų specializacija – tiltų inžinerija. Kodėl nusprendėte pasirinkti būtent šias studijas?

– Mano kelias tiltų inžinerijos studijų link nebuvo lengvas. Baigusi mokyklą, pasirinkau biochemijos studijų programą. Studijuoti buvo nelengva, tačiau man patiko, mokslai sekėsi neblogai. Universitete turėjome atlikti zoologijos laboratorinius darbus. Vieno iš jų metu gavome užduotį išskirti laboratorinę pelę. Po šios užduoties vis dažniau pradėjau klausyti savęs, ar tikrai ateityje džiaugsiuosi, dirbdama tokį darbą. Širdis sakė, kad ne, tačiau graužė sąžinė – prarasiu vienerius studijų metus. Mane baugino mintis – kas bus, jeigu ir statybų inžinerijoje man nepatiks.

Pusę metų studijavau dviejuose universitetuose. Biochemijos studijas ryžausi nutraukti tik vėliau, kai įsitikinau, kad statybos inžinerijos programoje nebus netikėtų staugmenų. Tuo metu Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, statybų sektoriuje vyko sujudimas, trūko inžinierių. Kai įstojau į statybų inžineriją, neturėjau dvejonų dėl specializacijos – tiltų inžinerija yra aukštasis pilotžas statybos inžinerijos sektoriuje. Tikriausiai esu linkusi į kraštutinumus: stiklinėje Petri lėkštelėje esančius mikroskopinius elementus iškeičiau į didelės tiltų konstrukcijas, kuriomis lengviausia grožėtis iš tolo.

– Kaip reagavo aplinkiniai, kai sužinojo, kad pasirinkote statybų inžinerijos studijas?

– Šie stereotipai vis dar egzistuoja. Mano grupėje iš viso buvo 35 studentai, tarp jų – tik 5 merginos. Puikiai pamenu, kad mūsų vaikams labai pavydėdavo studentai, pasirinkę informatikos studijų programą, nes jų grupėje merginų iš viso nebuvo. Sužinoję apie mano studijų pasirinkimą, aplinkiniai žmonės nenustebo,

priešingai – daugelis džiaugėsi.

– Bakaluro studijas baigusi VGTU, mokslus tęsėte Vokietijoje ir Austrijoje. Kokios priežastys lėmė Jūsų pasirinkimą studijuoti svetur?

– Baigusi bakalauro studijas, išvykau į Vokietiją ir ten atlikau praktiką. Jai pasibaigus, man pasiūlė nuolatinį darbą. Pasiūlymą priėmiau. Visada norėjau tapti savo srities profesionalė, tad nusprendžiau tęsti mokslus ir įstojau į magistrantūros studijas. Derinau darbą ir mokslus Leibnico universitete, Hanoveryje, įgijau magistro laipsnį. Džiaugiuosi, kad studijas tęsiau, įgavusi šiek tiek darbo patirties. Besimokydama gerokai lengviau atsirinkau dalykus, kurie buvo svarbūs man, kaip specialistei.

– Palyginkite studijas Lietuvoje ir užsienyje. Kokie jų privalumai ir trūkumai?

– Studijos Vokietijoje buvo nelengvos dėl to, kad jas reikėjo derinti su darbu. Toks derinimas nėra populiarus Vokietijoje – tu arba dirbi, arba mokaisi. Darbo patirtį studentai įgauna vasarą, atlikdami praktiką. Mane labai nustebino, kad buvau viena iš nedaugelio magistrantūros studentų, turinti darbo patirties ir dirbanti nuolatinį darbą. Studijuojant labai patiko, kad turėjome daug praktinių užsiėmimų, ekskursijų, susitikimų su rinkos atstovais. Labai džiugino, o kartais net stebino, didelė studentų motyvacija, pozityvi konkurencija ir visapusiška pagalba, ypač atliekant užduotis grupėse. Taip pat ir tai, kad studijos yra nemokamos ir visiems prieinamos. Tiesa, šiek tiek sunkumų sukėlė studijos vokiečių kalba, nes tai nėra mano gimtoji kalba. Šiek tiek erzino perdėtas vokiečių smulkmeniškumas, taisyklių laikymasis. Pavyzdžiui, niekada nesupratau, kodėl pažymiai rašomi vieno ar net dviejų skaičių po kablelio tikslumu. Svarstau, kad galbūt tai ugdo tam tikras asmenines savybes, pavyzdžiui, kruopštumą ir atidumą.

– Baigusi studijas, pradėjote dirbti pagal specialybę. Su kokiais išbandymais teko susidurti, ieškant darbo, ir kaip pavyko su jais susidoroti?

– Dar baigdama bakalauro studijas, gavau pasiūlymą keliauti į Jungtinius Ara-

bų Emyratus, Katarą ir ten dirbti statybos inžiniere. Pagrindinė mano užduotis būtų buvusi užtikrinti šviežio betono kokybę. Deja, šis planas žlugo – negavau darbo leidimo. Tiesa, dėl banalios priežasties – esu jauna ir netekėjusi.

Kai sužinojau, kad darbo leidimas man nebus suteiktas, jau buvo per vėlu pateikti paraišką magistrantūros studijoms Lietuvoje. Nusprendžiau išvykti į Austriją ir ten patobulinti vokiečių kalbą. Išsiunčiau ir keletą užklausų dėl galimybės atlikti praktiką Vokietijoje. Šią šalį pasirinkau todėl, kad tuo metu Vokietija buvo pirmaujanti statybų inžinerijos sektoriuje ir visame pasaulyje garsėjo geriausiais specialistais. Po kelių mėnesių sulaukiau netikėto skambučio, mane pakvietė į pokalbį. Taip atsidūriau geležinkelio tiltų projektavimo ir statybos srityje, kurioje dirbu jau devynerius metus.

Šiuo metu dirbate „Rail Baltica“ projekte, esate Tiltų skyriaus vadovė. Papasakokite, kaip atrodo Jūsų darbo diena.

Dabartiniame projekte pradėjau dirbti prieš pusantrų metų tiltų statybos inžiniere. Būtent šis projektas mane ir sugrąžino į gimtąjį kraštą. Džiaugiuosi, kad netrukus atsirado galimybė eiti aukštesnes pareigas. Manau, kad kiekvienam yra svarbu turėti galimybę tobulėti ir ją išnaudoti. Tikriausiai nėra viena darbo diena nėra tokia pati. Joje yra tik du nekintantys dalykai – rytinė mankšta ir pietų pertrauka. Su komandos nariais esame atsakingi už mums pateiktus tiltų projektų pasiūlymus – kokybę, terminus, statybos sąnaudas. Didelius projektus įmanoma suvaldyti tik dirbant komandoje: dalį laiko skiriame pasitarimams, skirstomės darbus, juos aptarinėjame ir peržiūrime rezultatus. Dinamiška darbotvarkė garantuoja, kad darbe nebus rutinos.

– Su kokiais išbandymais susiduriate darbe?

– Didelis darbo krūvis ir dinamiška tarptautinė aplinka. Žinome, kad darbo krūvis artimiausiu metu nesumažės, ir stengiamės būti tam pasiruošę. Džiaugiuosi, kad mano komanda auga ir tobulėja. Jai priklauso profesionalūs ir motyvuoti inžinieriai. Su įvairiais sunkumais susitvarkyti man padeda žinios, kurias įgijau

Tiltų statybos inžinierė Erika Būdvytytė

dirbdama Vokietijoje. Nemažai padeda ir patirtis, kurią įgijau, prisijungusi prie krašto apsaugos savanorių pajėgų. Kariška disciplina yra neatsiejama nuo tikslaus ir greito prioritetų pasiskirstymo bei stresinių situacijų valdymo.

– Ar šiuo metu tiltų statyboje taikomi nauji inžineriniai reikalavimai?

– Statant tiltus, vietos improvizacijos ir saviveiklai nėra – viskas turi būti suprojektuota ir pastatyta pagal galiojančius standartus ir taisykles. Statybų inžinerijoje, kaip ir bet kurioje srityje, vyrauja tam tikros mados. Šiuo metu stengiamasi orientuotis ne tik į statybos sąnaudas, bet ir į išlaidas, kurios bus reikalingos eksploatuojant statinį. Projektuojant vis dažniau atkreipiamas dėmesys ir į galimus klimato kaitos poveikius.

– Ką patartumėte moterims, kurios svarsto rinktis inžinerijos studijų kryptį, tačiau dvejoja dėl savo galimybių?

– Atsakymas labai paprastas – geriau pabandyti ir tada apsispręsti, nei visai nbandyti.

Interviu paruošė Neda Černiauskaitė, Rysių su visuomene projektų vadovė

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Spartinamas savarankiškai įgytų profesinių kompetencijų pripažinimas. Spartesnis savarankiškai įgytų profesinių kompetencijų pripažinimas, darbdavių įtraukimas į visas vertinimo sistemos grandis, centralizuotai vykdomas standartizuotas teorijos egzaminas – šie ir kiti profesinės kvalifikacijos įgijimo procedūrų pakeitimai įsigalios nuo kitų metų rugsėjo. Švietimo, mokslo ir sporto ministras Algirdas Monkevičius patvirtino naują asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarką, pagal kurią išduodamas profesinio mokymo diplomai. Tvarka suderinta su ekonomikos ir inovacijų bei socialinės apsaugos ir darbo ministrais.

Sudaryta galimybė kompetencijų vertinime, kuris būtinas norint gauti profesinio mokymo diplomą, dalyvauti ne tik formaliojo profesinio mokymo programą baigusiam mokiniui, bet ir savamokslui, kuris profesines kompetencijas įgijo pameistrystės,

darbo patirties, savišvietos, neformaliojo mokymosi būdais. Kompetencijų vertinimą organizuos Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras.

Akredituotos institucijos, vienijančios ir atstovaujančios darbdavių asociacijoms, deleguos į kompetencijų vertinimo komisijas ekspertus – sektoriaus profesionalus praktikus iš įmonių, talkins rengiant užduotis. Siekiant užtikrinti aukštus kvalifikacijos standartus, pretendentai turės ne tik atlikti praktinių gebėjimų užduotis, bet ir laikyti standartizuotą kompetencijų teorinės dalies testą, skirtą bazinėms žinioms įvertinti. Teorinės dalies testas bus vykdomas centralizuotai per Nacionalinės švietimo agentūros administruojamą elektroninę testavimo sistemą.

Praktinė vertinimo dalis vyks moderniausia įranga aprūpintuose profesinių mokymo įstaigų sektoriuose praktinio mokymo centruose. Naujoji tvarka įsigalios nuo 2021 m. rugsėjo 1 d.

Papildomos valstybės finansuojamos vietos. Vyriausybė pritarė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymui priimti į profesinio mokymo įstaigas skirti 518 valstybės finansuojamų vietų papildomai. Tai padaryta, siekiant patenkinti išaugusią susidomėjimą profesiniu mokymu tarp stojančiųjų paklausiose srityse, kuriose yra akivaizdus kvalifikuotų darbuotojų poreikis. Padidintas preliminarus 2020 m. priėmimo planas siekia 21 128, ankstesniame plane į profesinio mokymo įstaigas buvo numatyta priimti 20 610 asmenų.

Papildomos valstybės finansuojamos vietos atiteks šioms sritims: inžinerijos ir inžinerinių profesijų – 80, informacijos ir ryšio technologijų – 80, architektūros ir statybos – 80, sveikatos priežiūros ir socialinės gerovės – 158, transporto paslaugų – 80, žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės – 20, didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motoci-

klų remonto – 20. Bendrasis priėmimas į profesinio mokymo įstaigas šiemet sulaukė itin didelio stojančiųjų dėmesio. Siekiantieji įgyti profesinį išsilavinimą sudarė 1,5 tūkst. daugiau sutarčių nei pernai: šiemet – 21,1 tūkst., pernai – 19,6 tūkst. Šiemet priėmimas į likusias laisvas vietas profesinio mokymo įstaigose vyksta iki gruodžio 20 d.

Profesinio mokymo licencijavimas perkeliamas į elektroninę erdvę. Vyriausybė pritarė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymui formaliojo profesinio mokymo licencijavimą perkelti į elektroninę erdvę. Nuo šiol nebebus išduodama popierinės formos licencijos ir jų dublikatai – jų išdavimas perkeliamas į elektroninę erdvę, licencijoms išduoti bus naudojama Licencijų informacinė sistema. Atsisakant licencijų dublikatų išdavimo, nebelieka per tekinio reglamentavimo ir prievolės mokėti

Pedagoginis absurdiškumo jausmas

Juozas Brazauskas

Absurdiškumo jausmas (tai, kas nesiderina su sveiku protu, prieštarauja realiųjų logikai, neturi prasmės) apgailėtina apnuogintys ir šiandien. Tačiau jis vertas apmąstymo. Žmogų galime pažinti iš elgesio, iš jo veiksmų, pėdsakų, kuriuos jis palieka po savęs gyvenime (*pagal Albertą Kamių*). Visi didieji darbai ir visos didžiosios mintys prasideda nuo lyg ir menkų dalykų. Tai liečia ir mūsų gyvenimą. Mes gyvename ateitimi, sakydami: rytoj, vėliau, kai šį tą pasieksiu... Tačiau reikia gyventi čia ir dabar.

Ateina diena, kai žmogus pasako, kad jam – per trisdešimt, o nieko gyvenime nenuveikė. Jį apima neviltingas. Anot Alberto Kamių, tai – kūno maištas, dar kitaip sakant, absurdas. Bet žmogus yra protin-ga būtybė. Pirmasis proto veiksmas turėtų būti – atskirti, kas teisinga ir kas klaidinga. Pradedant Aristotelium ir baigiant dabartimi. Anot Alberto Kamių, suprasti pasaulį – tai reiškia padaryti jį žmogiškesnį, paženklinti jį savo antspaudu. Laisvė radikaliai nepakeičia asmenybės padėties, nesuteikia jai išskirtinių teisių. Vienintelė galimybė – laisvai reikšti savo nuomonę ir valią.

Lietuvos filosofai nuosekliausiai plėtojo minties laisvę. Jie pirmieji tapo ir opozicija valdžiai. Prisiminkime rūščius akibrokštus, ironiškas replikas: „Patriotai – idiotai“. Vilniaus universiteto rektorius, filosofas Rolan-

das Pavilionis parengė stambų publicistikos tomą „Prieš absurdą“ (2000). Jis pasmerkė aukščiausius pareigūnus, jų rodomą abejingumą mokslui ir švietimui. Pasak filosofo, atsakinguose postuose sėdintys asmenys neįaučia asmeninės atsakomybės.

Kas pasikeitė per 20 metų? Lietuvos aukštosios mokyklos – tai „minties, dvasios laisvės namai, savotiškos laisvės salos dar labai nelaisvoje, susipriešinusioje visuomenėje“, – teigė R. Pavilionis 2000-aisiais išėjusioje minėtoje knygoje (R. Pavilionis. Prieš absurdą. Vilnius, 2000, p. 159). Universitetų intelektas didžia dalimi sąlygotas gimnazijų lygio. Joms turėtų būti rodomas pakankamas dėmesys. Akcentuojama ugdymo kokybė, bet iki šiol niekas negali pasakyti, kas ta kokybė. Jeigu neaiškiu, kas ji yra, tai kaip jos siekti?

Universitetų struktūriniai pokyčiai nieko iš esmės nepakeitė. Absurdiškiausias pasikeitimas – Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) panaikinimas ir jo veiklos funkcijų perdavimas studijų (turėtų būti mokslo) universitetams. O juk reikėjo tik pertvarkyti LEU turinį, veiklos formas ir metodus ir Lietuvos mokykla būtų sulaukusi kokybiškos pedagogų kartos artimiausioje ateityje. O kai švietimo reformos „bukuoją“, nedraudžiama filosofuoti, ar apskritai vertėjo šito reikalo stvertis (Donatas Sauka. Apie laiką ir save. Vilnius, 2019, p. 174).

Visišku absurdu pavadinčiau kelias savaites trukusį mokytojų gyvenimą tuometinėje Švietimo ir mokslo ministerijoje. Tai buvo mokytojų neviltingas akcija. Taikūs protestai nuvertė ministrę ir paskatino ieškoti racionalių bei pagrįstų sprendimų. Rodos, susitarimai pasiekti, didžioji dauguma pajuto pokyčius, pedagogo profesijos prestižas atrodė pakilo... Tačiau iliuzijos greitai išsisklaidė.

Birželio pradžioje būsimuosius mokytojus pasiekė džiugi žinia: Vyriausybė pritarė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos siūlymui skirti 300 eurų stipendijas visiems,

kurie nuo 2020 metų rudens pradės savo profesinį kelią pedagogikos studijose. Ministro A. Monkevičiaus teigimu, šiomis stipendijomis siekiama skatinti gabius ir motyvuotus jaunuolius rinktis pedagogo profesiją. Beveik du tūkstančiai jaunų žmonių šiemet išdrįso savo gyvenimą paskirti mokyklai ir ugdymui. 2020 metai mums pilni staigmenų, netikėtumų, todėl norėtumėsi tikėti, kad toks pedagoginių studijų prestižo siekis tikrai nėra susijęs su numatyta stipendija. Praėjusiais metais stojančiųjų buvo vos penki šimtai. Tačiau, kur garantija, kad, gavę stipendijas, jie tikrai pasuks pedagogo keliu? Nebent prievartiniu būdu reikės atidirbti už gautą stipendiją.

Naujausia absurdiška situacija susiklostė Vilniaus universiteto studentams šalia savo pagrindinių studijų studijuojantiems gretutinėse pedagogikos studijose. Pedagoginių studijų kelią jie pradėjo eiti praėjusiais metais, kai apie stipendijas dar niekas garsiai nekalbėjo. Į kursą susirinko daugiau nei 30 motyvuotų studentų, kurie, nepaisant daug didesnio studijų krūvio, buvo pasirengę ateityje dirbti mokykloje. Stipendijų klausimas studentams – labai artimas, apie jas daug kalbėta, tačiau atsakymai visada vienodi – gretutinės studijos nesuteikia ypatingo statuso, dėl kurio reikėtų motyvuoti stipendijomis. Paaiškinta: tam nėra lėšų arba reikėjo rinktis profesines pedagogikos studijas, kuriose vienerius metus studijuoja tie, kurie jau turi aukštojo išsilavinimo diplomą. Būtent šioms studentams yra mokama stipendija, nors jie, dažniausiai, jau dirba mokyklose arba kažkur kitur ir turi pastovias pajamas.

Sužinojus apie Vyriausybės sprendimą skatinti studijuojančius 300 eurų stipendijomis, gretutinėse pedagogikos studijose besimokiantys suskubo domėtis, kas yra žadama jiems, nes būtent šis sprendimas liečia absoliučiai visus, kurių studijų kryptis yra susijusi su pedagogikos mokslais. Tačiau

teko skaudžiai nusivilti. Pasigirdo absurdiški aiškinimai: gimėte metais per anksti, įstojote taip pat metais per anksti, todėl, deja, jums stipendijos nepriklauso. Ačiū, kad įstojote – jus turi motyvuoti studijos, profesijos prestižas, o ne skiriama stipendija. Ja džiaugsis tik jaunesni kolegos studentai...

Nesuvokta, ką reiškia studijuoti gretutinėse pedagogikos studijose. Pirmiausia, nuolat kyla įvairiausių sunkumų, pradedant nuo didesnio krūvio, baigiant tvarkaraščių suderinamumu mokyklose. Gretutinės studijos reikalauja daug darbo ir pastangų, tokį studijų modelį pasirenka tie, kurie tikrai yra motyvuoti ir tvirtai apsisprendę dirbti mokykloje.

Pasklidusi žinia, kad šiemet ypač išaugo pedagoginių studijų populiarumas, yra ne kas kita, o tik didelės stipendijos vaikymasis. Didelė ir vis neišsprendžiama problema yra tvarkaraščių suderinamumas su pagrindinių studijų dalykais, o prie viso to prisideda ir studentų asmeninio darbo tvarkaraščiai. Tokia stipendija iš tikrųjų leistų daug daugiau laiko skirti studijoms, o ne galvoti, kaip išgyventi, stengiantis aprėpti pagrindines, gretutines studijas ir kartu tiesioginį darbą.

Taigi, toks Vyriausybės sprendimas yra labai nesąžiningas jau studijuojančių studentų atžvilgiu. Vieni yra apdovanoti ir bus taip skatinami, o kiti turės pasitenkinti tuo, ką turi dabar. Tai yra visiškai skirtingo lygio paskatinimas, kuris vienus motyvuoja, o kitus – demotyvuoja. Inicijuojant tokius sprendimus, mūsų valdžios atstovams derėtų nepamiršti, kad net ir studentams turi būti užtikrintos lygios galimybės. Būtinai sąžiningumas. Šioje situacijoje būsimieji mokytojai klausia, kuo jie laikomi – klounais ar išminčiais. Viena yra labai aišku – švietimo sistemoje ne viskas teisinga ir sąžininga. Dar didesnis absurdas lauks dirbant, kai paaiškės, kad jauno pedagogo mėnesinė alga – tik šiek tiek didesnė už buvusią stipendiją... *Autorius yra istorikas, buvęs pedagogas* ■

MOKSLO ISTORIJOS PUSLAPIAI

Mokslo žurnalui „Kosmos“ – 100 metų

Jolanta Stasytė Berniūnienė

„KOSMOS atstovauja nesuvaržytai mokslo minčiai, savo skiltyse skelbdamas tas gamtos paslaptis, kurių dar tiek maža smalsus žmogaus protas sugebėjo iširti ir perskaityti beribėse gamtos knygose“, – rašė Viktoras Biržiška 1940 m., sveikindamas leidinį 20 metų gyvavimo sukakties proga.

Žurnalas „Kosmos“ buvo pirmasis tar-

pukario Lietuvoje gamtos mokslų periodinis leidinys, ėjęs Kaune du dešimtmečius – nuo 1920 iki 1940 m. Žurnalas populiarino gamtos mokslus, prisidėjo prie jų raidos, švietė visuomenę, siekė lygiuotis į panašią Vakarų periodiką. Žurnalą leido ir redagavo Pranas Dovydaitis (1886–1942), aktyvus visuomenės veikėjas, teisininkas, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, Ministras Pirmininkas, filosofijos mokslų daktaras, profesorius, Lietuvos ateitininkų sąjungos vadovas, enciklopedininkas. Be aptariamojo leidinio, P. Dovydaitis buvo dar apie keturių dešimčių periodinių leidinių – „Ateitis“, „Lietuvos mokykla“, „Naujoji vaidilutė“, „Logos“, „Soter“ ir kitų – redaktorius ir leidimo iniciatorius, aktyvus bendradarbis.

Pranas Dovydaitis žurnalą „Kosmos“ ėmė rengti 1920 m. vasarą. Rengdamas medžiagą, jis susidūrė su sunkumais dėl nenusistovėjusių mokslų sąvokų. Tikrinti korektūras jam padėjo jaunesnysis brolis Vincas. Deja, pirmajam leidinio bendradarbiui Vincui Dovydaičiui net nebuvo lemta pamatyti žurnalo: 1920 m. rugsėjį jis sava-

noriu išvyko į frontą, buvo sužeistas mūšyje prie Valkininkų ir mirė Alytaus ligoninėje spalio 19 d.

Pirmasis žurnalo „Kosmos“ numeris išėjo 1920 m. spalio 20-ąją. Tai buvo solidus, geltonais viršeliais, 112 puslapių leidinys. „Jau pradėta gaminti gamtos mokslo vadovėlių mūsų jaunajai kartai mokyklose pamokyti, bet lig šiol dar neturim gamtos mokslo laikraščio nei patiems tų mokyklų mokytojams, nei platesnei visuomenei, geidžiančiai gamtos mokslo žinių savo gimtąja kalba“, – taip paaiškinamas „Kosmos“ atsiradimas pirmajame žurnalo vedamajame straipsnyje „Kosmoso laikraštį pradedant“. Paaiškintas ir leidinio pavadinimas: „kosmos“ – graikų kalbos žodis, kuris reiškia dėsningai sutvarkytą gamtos pasaulį, priešpriešą netvarkai ir chaosui.

Daugumą pirmojo numerio straipsnių parašė pats redaktorius. Pirmajame numeryje pateikiamas įvadas į gamtos mokslus, jų klasifikacija, taip pat straipsnių įvairia tematika: apie materiją ir jos savybes, magnetą ir magnetinį lauką, narvelio, kaip tuo

metu buvo vadinama ląstelė, sandarą, apie didžiuosius geografinius atradimus. Įdėta orų spėjimų, skelbiama straipsnių astrofizikos ir geologijos temomis, pristatomos Lietuvos gamtos tyrimų organizacijos, minimos Povilo Matulionio 60-ies, Ambraziejaus Pabrėžos 150-ies metų sukaktys. Pateikiama 1914–1920 m. išėjusių lietuviškų gamtos mokslų leidinių bibliografija.

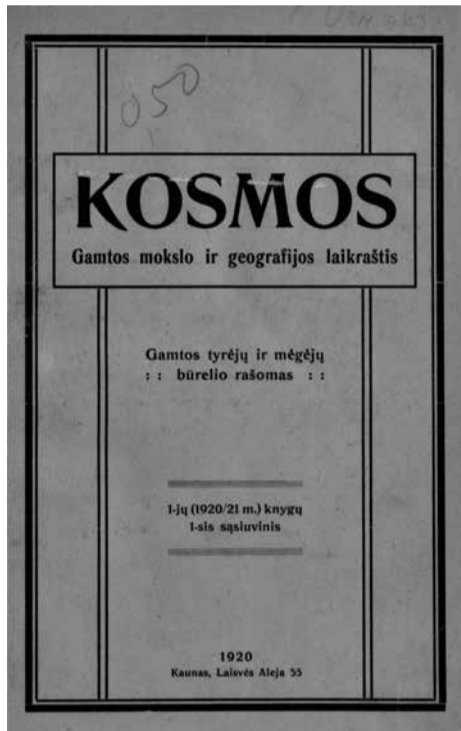
Iki 1925 m. žurnalas ėjo įvairiu dažnumu: 1926–1929 m. buvo leidžiamas kas mėnesį, 1930-aisiais pasirodė 7 numeriai, 1931–1940 m. išėdavo 3 arba 4 leidiniai per metus. Iš viso iki 1940 m. buvo išleisti 97 numeriai, tuo metu vadinti sąsiuviniais.

Pirmuosius tris numerius Pranas Dovydaitis išleido savo lėšomis. Vėliau žurnalo leidybą rėmė Šv. Kazimiero draugija ir Švietimo ministerija. Netekęs valstybinio finansavimo, 1927 m. leidinys patyrė finansinių sunkumų, laikėsi tik iš prenumeratos ir bendradarbių pasiūlymų. Steponas Kolupaila, apžvelgdamas leidinio dvide-

Mokslo žurnalui „Kosmos“ – 100 metų

■ Atkelta iš 6 p.

šimtmetį, rašė: „Kosmos“ leidžiamas labai skurdžiomis lėšomis, todėl suvaržytas savo techninių išgalių atžvilgiu. Sunku, pavyzdžiui, gausiau iliustruoti straipsnius, dažniau leisti sąsiuvinius. To nepaisant, redakcijos portfelyje straipsniai „neįšala“, kaip kituose, geriau aprūpintuose leidiniuose, kur kartais darbas pasensta greičiau, nei būna išleistas. „Kosmą“ palaiko savanorių idealistų darbas. Jie, vietoje pelnyto honoraro, pasitenkina atskirais spaudiniais. Tie, kurie lieka ištikimi savo žurnalui, geriausiai rodo bendradarbių kolektyvo idėjinį vieningumą.“

„Kosmos“ žurnalo pirmasis numeris

Leidinio tematika buvo labai plati. Žurnalas skelbė straipsnius iš įvairių mokslo šakų bei sričių: antropologijos, archeologijos, astrofizikos, astronomijos, biologijos, botanikos, etnologijos, chemijos, fizikos, geogra-

fijos, geologijos, hidrologijos, klimatologijos, kultūros istorijos, matematikos, medicinos, meteorologijos, mineralogijos, zoologijos ir pan. Leidinys pateikdavo pasaulinių mokslo atradimų ir naujienų kroniką, knygų recenzijų ir bibliografijų.

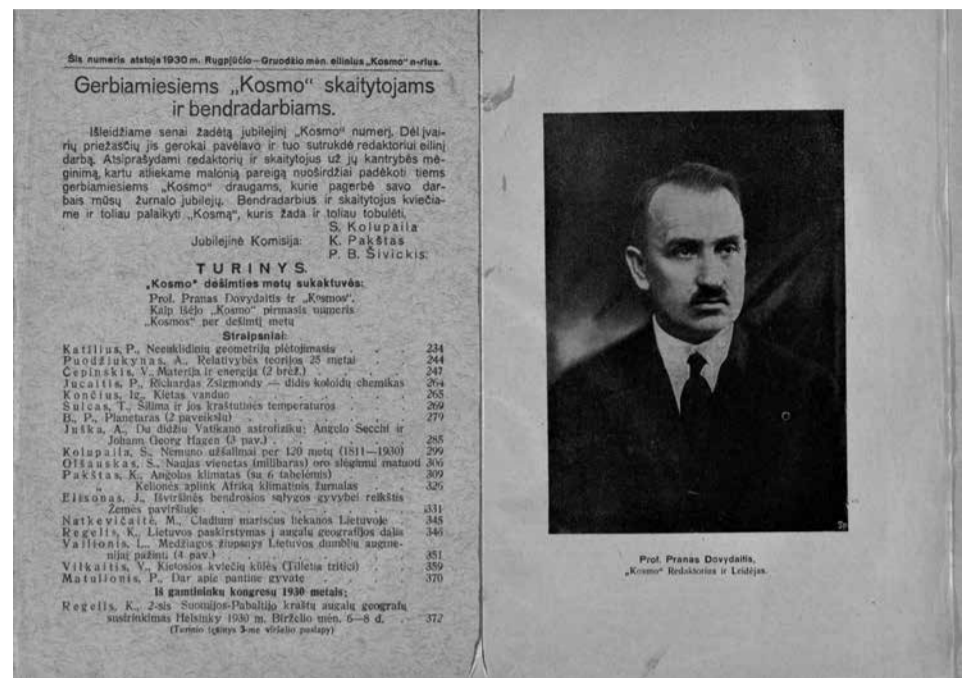
Kartais atskiras leidinio numeris buvo skiriamas vienai temai. Pavyzdžiui, 1926 m. lapkričio–gruodžio (11/12) numeris buvo skirtas Luisui Pasterui (*Louis Pasteur*, 1822–1895) – garsiam prancūzų mikrobiologui ir chemikui. 1928 m. spalio–lapkričio (10/11) numeris skirtas medicinos ir gydymo tematikai, 1929 m. spalio–lapkričio (10/11) numeryje apžvelgtos evoliucijos teorijos. 1930 m. rugpjūčio–gruodžio numeris skirtas žurnalo dešimties metų sukakčiai paminėti ir redaktoriui Pranui Dovydaičiui pagerbti. 1932 m. liepos ir gruodžio (7 ir 12) numeris skirtas vandens tyrimams ir Lietuvos hidrometrinio biuro dešimtmečio veiklai pažymėti. Leidinyje buvo skelbiama nemažai vaizdinės medžiagos: iliustracijų, brėžinių, schemų, žemėlapių.

Pranas Dovydaičis į žurnalo kūrimą įtraukė kone visus Lietuvos gamtininkus. Leidinyje bendradarbiavo žymūs to meto mokslininkai: geodezininkas, hidrologas Steponas Kolupaila, geografas Kazys Pakštas, geologas Česlovas Pakuckas, astronomas, matematikas, mokslo istorikas Paulius Slavėnas, meteorologijos ir geofizikos Lietuvoje pradininkas Kazys Sleževičius, astronomas, matematikas, filosofas Antanas Juška, zoologas Pranciškus Baltrus Šivickis, biologas Tadas Ivanauskas, gydytojas Petras Avižonis ir kiti.

1939 m. 10/12 numeryje disertaciją „Planaria lugubris regeneracijos histologinis tyrinėjimas“ publikavo Antanina Prielgauskienė – pirmoji moteris – mokslų daktarė Vytauto Didžiojo universitete. 1934–1940 m. žurnalo administratoriumi dirbo filosofas, žurnalistas, vertėjas Pranas Mantvydas.

1929–1937 m. žurnalas buvo leidžiamas su priedu jaunimui „Gamtos draugas“. Priede buvo skelbiama medžiaga gamtos

profesinio mokymo licencija, kuri suteikia teisę vykdyti Licencijų registre juridiniam ar fiziniam asmeniui įrašytas formaliojo profesinio mokymo programas ar jų modulius. Už licencijų išdavimą atsakinga Švietimo, moks-

Žurnalo „Kosmos“ redaktorius ir leidėjas Pranas Dovydaičis. LMA Vrublevskių bibliotekos archyvinės nuotr.

mokytojams ir visiems gamtos mėgėjams. Jaunoji karta buvo skatinama mylėti ir pažinti gamtą, tausoti jos išteklius. Pirmajame 1929 m. sausio–vasario „Gamtos draugo“ numeryje pasakojama apie žmogaus jusles (Antano Puodžiukyno straipsnis „Kaip žmogus pažįsta gamtą“). Pagal užsienio spaudą parengtame straipsnyje aprašytas naudingiausias Žemės medis – kokosinė palmė. Profesorius Tadas Ivanauskas ragino globoti paukščius šaltomis žiemomis. Pateiktas gausiai iliustruotas Jurgio Elisono straipsnis apie bebrus ir kiti tekstai.

Prasidėjus sovietinei okupacijai, žurnalo leidyba buvo nutraukta. Paskutinis 1940 metų numeris liko neišleistas. 1941 m. birželio 14 d. Pranas Dovydaičis su šeima buvo suimtas ir 1942-aisiais sušaudytas Sverdlovo kalėjime.

Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje saugomi visi išėję žurnalo

„Kosmos“ numeriai. Ir po šimtmečio nuo pasirodymo leidinys nestokoja skaitytojų dėmesio, yra svarbus kaip lietuviškos mokslinės periodinės spaudos pradininkas.

Literatūra:

Jakimavičius, Algimantas. Menant gamtos leidinio aštuoniasdešimtmetį. *Ekologija*. 2001, Nr. 4, p. 57.

Kolupaila, Steponas. Kaip išėjo „Kosmos“ pirmasis numeris. *Kosmos*, 1930, Nr. 8/12 (rugpjūtis–gruodis), p. 231–233.

3) Kolupaila, Steponas. „Kosmos“ per dvidešimt metų (1920–1940). *Kosmos*, 1940, Nr. 1/3 (sausis–kovas), p. 3–5.

4) *Kosmos*. Iš: Lietuvių enciklopedija. South Boston, Lietuvių enciklopedijos leidykla, 1957, t. 12, p. 486.

5) Poška, Adolfas. Dovydaičis, Pranas. Iš: Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, t. 5, p. 101–102. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 5 p.

valstybės rinkliavą už dublikato išdavimą. Formalųjį profesinį mokymą ir su profesiniu mokymu susijusią veiklą gali vykdyti juridiniai ar fiziniai asmenys, turintys formaliojo

profesinio mokymo licenciją, kuri suteikia teisę vykdyti Licencijų registre juridiniam ar fiziniam asmeniui įrašytas formaliojo profesinio mokymo programas ar jų modulius. Už licencijų išdavimą atsakinga Švietimo, moks-

lo ir sporto ministerija. Licencija išduodama profesinio mokymo teikėjams, atitinkantiems programoje nustatytus materialinių ir žmogiškųjų išteklių reikalavimus, įvertinus jų pasirengimą vykdyti numatytą veiklą.

Šiuo metu profesinio mokymo teikėjams yra išduota 315 licencijų vykdyti formalųjį profesinį mokymą, iš jų apie 60 moduliams. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

Ekspedicija į Rusiją ir Kazachstaną (1952 m.) Ištraukos iš prof. P. B. Šivickio dienoraščio

Dienoraščio fragmentai

Pabaiga. Pradžia – Nr. 14 (657)

Rugsėjo 17 d. Visą dieną važiuojame stepėmis. Dirbamų žemių mažai, dirvonai. Apie pietus privažiavome ežerą Aral Sor. Nuvažiuojame prie jo ir radome, kad ežeras su aiškiais aštriais kampais, bet didesnė dalis dugno – sausa. Mes juo vaikščiojome kaip grindiniu. Už poros kilometrų nuo kranto pasimatė drėgmė dugne, o dar toliau – kiek drumstas vanduo. Vandenyje – daug nusėdusios druskos.

Vienoje vietoje buvo saigakų (saiga – an-

tilopių rūšis – *L. P.*) pėdos sausame dugne. Jų būta 28 įvairaus didumo individai. Jie bėgė, o juos vijęsis vilkas. Vienų ir kitų pėdos aiškios. Vilko pėdas matavome ir radome, kad jų ilgumas buvo 13 cm, o platumas – 9 cm.

Arti Džangalos privažiavome kitą sūrų ežerą, kuris pasižiūrėjus pasirodė be vandens. Pirmą kartą rugpjūčio mėnesį važiuojant jame vandens dar buvo. Tą ežerą vadina Sor Ligon.

Rugsėjo 18 d. Apie 2 val. po pietų išvažiuojame prie Kartaševo ežero. Čia ešą stepėmis apie 25 km, bet mes važiuojame apie 4 val., nes stepėse paklydome ir turė-

jome grįžti gerą gabalą, kol suradome tą kelią, kuriuo mums reikėjo važiuoti. Galop atvažiuojame prie Fakejevo, o iš čia nesunku buvo rasti kelią prie ežerų. Dar neprivažiavę ežero, būdami toli stepėse, pamatėme didelį stulpą „dūmų“. Tas stulpas iškilo aukštyrų ir staigiai išsiskirstė į visas puses. Ir tik tada, kai tie „dūmai“ taip savotiškai išsisklaidė, mes supratome, kad tai buvo ne dūmai, bet paukščiai – špokai (varnėnai – *L. P.*). Mes špokų krūvas matėme kasdien, įvairiu dienos laiku per visą mūsų čia buvimo laiką. Kai kuriomis naktimis jų dideli būriai nakvodavo netoli nuo mūsų stovyklos. Tada mes

matėme, kaip tas dūmų stulpas pakyla prie pat mūsų ir kaip jis išsisklaido.

Atvažiuodami matėme skrendant labai daug žąsų. Jų buvo keli būriai. Bendrai imant, šiuo metu žąsų čia skrenda dažnai. Kartais girdisi tik jų balsai, o kartais matomos ir jos pačios. Labai daug paukščių ant ežerų. Jų daugiausia ant ežero prie paties Fakejevo, bet yra ir ant kitų. Prie pat mūsų stovyklos plaukioja kas dieną, dienos ir nakties metu, mūsų visai nebijodamos, dvi šeimos vandens vištyčių – *Fulica atra* (liet. laukių – *L. P.*) – motina su 2–3 jaunikliais.

■ Nukelta | 8 p.

Ekspedicija į Rusiją ir Kazachstaną (1952 m.) Ištraukos iš prof. P. B. Šivickio dienoraščio

Grįžtančių iš Pavolgio sutikimas Vilniaus geležinkelio stotyje 1952 m. spalio 15 d. Iš kairės: J. Kazlauskas (1951 m. ekspedicijos su P. B. Šivickiu dalyvis), A. Palažija, J. Kriščiūnas, V. Petrauskienė, P. B. Šivickis, S. Biziulevičius

■ Atkelta iš 7 p.

Dienos dar tebėra šiltos, 24 C ir daugiau, bet naktys jau šaltos. Rytai – kartais šalnos. Naktys šviesios, skaisčios, žvaigždėtos, bet šalios. Miegamajame maiše miegoti būtų visai šalta, jei aš neturėčiau po apačia nors ir blogos vatinės paklodės, o ant viršaus naujos gūnios, kurią pirkau už Dono.

Rugsėjo 24 d. Nakvojome prie šieno kupetos netoli Urdos, o paskui atvažiavome į Eltoną pietų, kurių visai grupei neužteko.

Rugsėjo 25 d. Iš Urdos pievų atvažiavome pro Eltono ežerą į Džanibeką. Pietavome Eltono „čainoje“ (liet. arbatinėje – L. P.), kurioje nepakako mūsų grupei pietų. Buvo tik du mėsos kotletai ir 5 žuvies kotletai, o mūsų buvo devyni. Tai Arsenius užsisakė konservų ir kt.

Eltonas – didelis, baigias išdžiūti ežeras, sūrus. Jo pakraštyje pastatyta sanatorija, kurioje seniau žmonės gydėsi purvu. Dabar jos pastatas griūva, nors sanatorija – pačiame Eltono miestelyje. Iš Eltono važiuodami stepėmis, privažiavome didelį gražų tvenkinį. Jį pravažiavę, jau temstant pasiekėme Džanibeką, kur ir apsinakvojome.

Rugsėjo 26 d. Stepėmis 180 kilometrų iki Kamyšino. Atvažiavome prie kelto 9 val. vakaro, persikėlėme į Kamyšiną ir, neradę vietos viešbutyje, apsinakvojome ant aikštės, patvoryje. Čia buvo pastatyta mašina, o Alfonsas pastatė savo palapinę, kur ir pernakvojome. Mūsų draugai nakvojo viešbutyje. Daugiau viešbutyje nebuvo vietų. Veidmainystė, veidmainystė ir dar veidmainystė!

Rugsėjo 27 d. – Kamyšine, o vakare tikimės būti Belyje Prudy stovykloje. Šiuo

Prof. P. Šivickis 1965 m. savo disertantų būryje 1965 m.

metu važiuojant, javų krūvos žymiai sumažėjo. Javus išvežė į surinkimo punktus, o kadangi čia paskutinėse savaitėse mažai buvo lietaus, tai krūvose javai kai kur pradėjo žaliuoti. Tačiau, kaip aš supratau, krūvose javų tik paviršiaus plonas sluoksnis tesudrėksta, o apačioje paprasto lietaus metu javai lieka sausi.

Keliu važiuodami daug kur sutikome žmones, vežančius javus į surinkimo punktus. Vežė juos atvirose mašinose, vežė jaučiais, vežė mašinomis, vežė arkliais, vežė verbliūdais (liet. kupranugariais – L. P.), destis, kurioje vietoje radosi javai ir kokia traukiamoji jėga. Daug kur matėsi javų pribarstyta ant kelio. Ypačiai daug javų išbarstytie, kurie veža atvirose mašinose. Vienoje vietoje matėme pilietį, atvažiavusį motociklu, ir šluojantį ant kelio pribarstytus javus.

Su juo dirbo jaunas berniukas, matyt, jo sūnus.

Ant dirvų likusios šiaudų krūvos, o pievose – milžiniški šieno kupečiai. Bet stepių pievų šienas yra šiurkštus, kietas, reikia stebėtis, kaip žiemą gyvuliai jį ėda. Bet, matyt, gyvuliai prie tokios žolės pripratę, nes ir vasarą jie ta pačia žole minta.

Rugsėjo 28 d. Miegojome beveik iki aštuonių. Sukilę pusryčiavome jau tik pusę devynių. Mūsų vadas sakė, kad dabar galima ilgiau pamiegoti. Po pusryčių tarėmės apie mūsų važiavimo namo planą. Susitarėme išvažiuoti tik spalio 2 d. Ir tuojau mano draugas pradėjo ruoštis, ieškoti dėžių, tvarkyti daiktus ir t. t. O aš dar dirbau su mikroskopu. Dienoraščio ištraukas spaudai parengė Ramona Šivickytė-Simokaitienė ir dr. Laima Petrauskienė

JAUNOJO TYRĖJO PUSLAPIS

VDU dėstytojai – ordino kryžius iš Ispanijos ambasadoriaus rankų

Rimgailė Dikšaitė

Ispanijos ambasadorius Lietuvoje José María Robles Fraga už Ispanijos ir Lietuvos draugystės bei Ispanijos kalbos ir kultūros puoselėjimą Karalienės Izabelės Katalikės ordino kryžiumi apdovanojo Vytauto Didžiojo universiteto Užsienio kalbų instituto dėstytoją, Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto doktorantę Vigiliją Žiūraitę.

Karalienės Izabelės Katalikės ordinas – seniausias Ispanijos Karalystės ordinas, teikiamas už nuopelnus Ispanijos Karūnai. Didysis ordino magistras yra Ispanijos karalius Felipe VI. Kaip sako pati ordino laureatė, ispanų kalbos ir kultūros puoselėjimas Lietuvoje yra neatsiejama jos gyvenimo dalis. Tačiau apdovanojimas Vigiliją Žiūraitę visgi maloniai nustebino, nes šio ordino kryžiumi dažniausiai įvertinami asmenys už viso gyvenimo darbus, o ji – viena jauniausių,

gavusių šį apdovanojimą: „Tikrai smagu, kad mano darbai buvo pastebėti ir įvertinti. Su Ispanijos ambasada Lietuvoje daug bendraujame, organizuodami bendrą veiklą ir renginius, kurių šiais metais dėl pandemijos buvo kur kas mažiau. Todėl tokiu metu gautas apdovanojimas – kaip pragiedrulius mano kasdienybėje.“ Dėstytoja teigia, kad šiuo apdovanojimu įvertintas ne tik jos, bet ir viso universiteto indėlis, stiprinant Lietuvos ir Ispanijos ryšius.

Vigilija Žiūraitė Vytauto Didžiojo universitete baigė sociologijos ir antropologijos bakalauro studijas, žurnalistikos ir medijų analizės magistrantūros studijas, o dabar paskutiniame kurse studijuoja politikos mokslų doktorantūroje ir rengia disertaciją apie Ispanijos politikos permainas. Visus šiuos studijų metus ji aktyviai dalyvauja Migelio de Servanteso (isp. *Miguel de Cervantes*) ispanų kalbos ir kultūros klubo veikloje, prisideda

■ Nukelta į 10 p.

Apdovanojimo sertifikatas

Žydų bendruomenę mena muziejaus eksponatai ir legendos

Danutė Karopčikienė

*Maži miesteliai tau legendą seka,
Mažų miestelių – atmintis gili.
Maži miesteliai melodingai šneka,
Mažuos miestelius – žmonės dideli...*
Elena Mezginaitė
(Daugeliui žinomos dainos žodžiai)

Istorija yra ne tik datos ir kiti skaičiais užrašomi faktai. Žmogaus, šeimos, bendruomenės istorijoje iškalbingos tampa nuotraukos, įvairūs daiktai, prisiminimai, kurie, po daugybės metų virtę legendomis, paskatina pasirausti giliau ir sužinoti daugiau. Lietuvos žydų istorijai prisiminti skirtais metais bandome prakalbinti mūsų krašto žydų bendruomenę menančius daiktus ir objektus.

Iš Smalininkų – į Vašingtoną

Senovinės technikos muziejaus įkūrėjas, Lietuvos mokslininkų sąjungos narys dr. Justinas Stonys rugsėjo viduryje gavo JAV Holokausto memorialinio muziejaus direktoriaus Vadimo Altskano laišką, patvirtinantį, kad muziejų jau pasiekė jo dovanotos knygos. „Jokūbo knyga“, hebrajų kalba išleista 1838 m. Vilniuje, karaimų maldaknygė ir Bibliją su dedikacija Leizoriui Kalmanovičiui, J. Stonys perdavė muziejui Vašingtone per jo atstovę Lietuvoje Rūtą Puišytę.

„Toks prietaisas jau seniai nebenaudojamas, ir lankytojai nežino, kam jis skirtas“, – sako Justinas Stonys, cukraus kapoklė atidavęs JAV Holokausto memorialiniam muziejui

„Dabar Holokausto muziejų domina daiktai. Mes turime ir daiktų, taigi ruošiamės juos perduoti“, – sakė J. Stonys. Jis patikino, kad Senovinės technikos muziejus dėl to nenukentės, nes sukaupia daugybę retų ir itin vertingų leidinių bei kitokių eksponatų, susijusių su mūsų kraštu. Apmadų gal tik dėl to, kad jie nereikalingi institucijoms, kurios turėtų kaupti ir saugoti Jurbarko istoriją. Rugsėjo pabaigoje iš Smalininkų į Vašingtoną iškeliavo du eksponatai, liudijantys mūsų krašto žydų ekonominę veiklą. Pirmasis – prietaisas cukrui kapoti. Jis, pasak muziejininko, buvo naudojamas vienoje iš Smalininkuose tarpukariu veikusių žydų parduotuvių. Cukrus tuomet buvo pardavinėjamas ne birus, kaip dabar, bet gabalais, vadintais galvomis. Tokia galva svėrė nuo 5 iki 15 kg ir metaline kapokle buvo atkertama, kiek pirkėjas pageidavo.

„Toks prietaisas jau seniai nebenaudojamas ir lankytojai nežino, kam jis skirtas, reikia jiems papasakoti“, – sako J. Stonys, muziejaus fonduose turintis ir dar vieną identišką įrankį. Tai kastuvas, naudotas grūdų sandėlyje. Muziejininkas paaiškina, kad metalinis su mediniu kotu „šiūpelys“ priklausė grūdais prekiausiems Jurbarko žydams. Deja, ant eksponatų nėra jokio ženklo, kuris liudytų jų amžių ar priklausymą konkrečioms savininkams. Nėra užrašytos ir tokių daiktų patekimo į muziejų istorijos, kurios yra ne mažiau įdomios ir svarbios, nei patys eksponatai. Tačiau, pasak Justino Stonio, tai – labai seni, vieni pirmųjų eksponatų, kai dar nebuvo registruojama, iš kur jie atkeliauja.

Aukštogaliuose sukosi prekyba

Žydiškojo mūsų krašto paveldo tyrinėtoja gidė Nijolė Paulikienė nepaneigė, kad J. Stonio muziejuje išsaugota cukraus kapoklė galėjo priklausyti krautuvininkui žydai. Pasak jos, Smalininkai XX a. pirmojoje pusėje buvo stiprus ekonominis ir prekybos centras ir, nors kraštas buvo vokiškas, prekyba priklausė daugiausia žydams. „Parduotuvių turėjo ir vokiečiai, bet atskirti, kuri buvo kienu, yra sudėtinga, nes žydai asimiliavosi su vokiečiais – priėmė ir politiką, ir kalbą, ir vokiškas pavardes. Tačiau ir dabar atvažiuojantys vokiečiai pasakoja, kad Smalininkų centre visi krautuvininkai buvę žydai. Nors 1905 m. patys save žydais įvardijo tik 71, tačiau, kadangi jau XIX amžiaus viduryje jie čia buvo pasistatę sinagogą, o ją leista statyti tik esant 80 namų, žydų bendruomenė tikrai buvo didesnė. Turbūt jie buvo gudrūs: kai reikia, buvo žydais, kai reikia – vokiečiais“, – sakė N. Paulikienė.

Pagal Mažosios Lietuvos tyrinėtoją Martyną Purviną, 1912 m. Aukštogaliai – centrinė Smalininkų dalis – buvo kaimas su 927 gyventojais. Veikė uostas, siaurojo geležinkelio stotis, maitinė, statybos bendrovė, celiuliozės fabrikai, net kelios medienos gabenimo bendrovės, banko skyriai, paštas, telefonas ir telegrafas.

Buvo susikūręs vietos gyventojų ir pravažiuojančių aptarnavimo centras: trys viešbučiai: „Central-Hotel“, „Hotel Deutsches Haus“ ir „Hotel de Russie“ su restoranais, dvi kepyklos, dvi delikatesų parduotuvės, dvi „drogerijos“ (įvairių prekių krautuvės), galanterijos ir puošmenų, stiklo ir porceliano dirbinių, virtuvės reikmenų, dvi moterų ir trys vyrų aprangos ir kitokių krautuvų.

„Aukštogaliuose, prie uosto, geležinkelio ir iki mūsų laikais pastatyto Varpo, nuo kur prasidėjo Vitkiemiai, buvo daugiausia žydų parduotuvės. O prekės atkeliaudavo laivais – atplukdydavo ir žibala, ir cukrų, į parduotuves patekdavo ir kontrabandinės, retos prekės, o išplukdoma būdavo mediena. Namuose prie Nemuno gyveno laivininkai, o prekyba sukosi apie uostą, nepalyginamai gyviau negu dabar. Dabar, galima sakyti, stovi“, – sakė Smalininkuose augusi gidė N. Paulikienė.

Istorinėje nuotraukoje – Smalininkų paštas ir parduotuvė šalia jo. Tokių vietų, kur tarpukariu buvusiose krautuvėse prekiaujama iki šiol, miestelyje yra ne viena

Paskirtis nepakito

Nors per karus ir pokariu daug pastatų buvo sugriauta, įdomu, kad, pasak gidės, kai kuriose vietose, kur tarpukariu buvo krautuvės, prekiaujama iki šiol. Šalia pašto visada buvo parduotuvė. Ir dabar ji tebeveikia, žinoma, jau kitokia, su užrašu gotišku šriftu. Kur dabar „Aibė“, taip pat būta „drogerijos“: internete galima rasti nuotrauką – stovi būrys žmonių su dviračiais ir vaikais. Nemuno g. 18, kur tarpukariu veikė geležinkelio viešbutis, restoranas ir parduotuvė, ir dabar prekiaujama.

„Prie uosto buvo Klaros Berlovič, iš plačios ir turtingos Berlovičių giminės, parduotuvė, o šalia audiniais prekiaavo jos sesuo. Žydų moterys buvo turtingos. Arnoldo Piročkino sudarytoje „Smalininkų kronikoje“ matyti, kad tarp registruotų transporto priemonių savininkų buvo ir moterys. Taigi, jos negalėjo būti tik namų šeimininkės, vyrų išlaikomos. Jos užsidirbdavo pinigų prekiaudamos. Klaros parduotuvė 1938-aisiais, kai žydai skubiai turėjo bėgti dėl Hitlerio antisemitinės politikos, buvo parduota, o to namo paskirtis ir šiandien nepakitusi – jame veikia sendaikčių parduotuvė“, – pasakoja N. Paulikienė.

Grūdų sandėlis tebestovi

Jurbarko pirkliai jau XIX a. viduryje turėjo dideles prekybines kontorąs Tau-ragėje, Karaliaučiuje, Rygoje, Maskvoje ir Varšuvoje. Jie į Prūsiją gabendavo medieną, grūdus, mėsą, paukščius, daržoves, vaisius, o į Lietuvą – metalą, žemės ūkio mašinas, trąšas, silkes, akmens anglis, cukrų, kavą... Prie Nemuno daug kur stovėjo sandėliai, vadinti „magazynais“. Dabar jau niekas nebepasakys, kas ir kuriame „magazyne“ sėmė grūdus Justino Stonio išsaugotu kastuvu. Bet tikrai neatmestina, kad įrankiu buvo dirbama žydų įmonėje, nes verslus mieste suko šios tautybės jurbarkiečiai.

Pasak gidės, 1931 m. Jurbarko buvo 92 žydų parduotuvės, trys bakalėjos, devynios mėsinės, du restoranai ir dvi limonadinės, trylika tekstilės ir kailių, keturios – batų ir kaliošų dirbtuvės, trys vaistinės ir daug kitų įmonių. Lietuvių įmonių taip pat buvo, tačiau, palyginti su žydų, mažai – lietuviai buvo ūkininkai, į miestą atveždavo parduoti

grūdus ir nusipirkti, ko patys neaugino.

Jakovas Bunka, surinkęs duomenis apie visų apskričių žydų prekybininkus, nurodo, kad 1931 m. Jurbarko jais prekiaavo Jozelytas Coolikas, gyvenęs Kauno gatvėje, Sara Mejerovičienė Klišių (dabar Sodų) gatvėje, Chaimas Michalovskis (Kauno g. 34), Abelis Verblauskis – taip pat Kauno gatvėje. Dar daugiau Jurbarko žydų prekiaavo žemės ūkio produktais, tarp jų turbūt ir grūdais. Pervertusi 1936 ir 1940 m. telefonų knygas, gidė N. Paulikienė rado Motelio Mosto, javų pirklio, numerį. O Kaune gyvenanti Dobė Mostaitė-Rozenbergienė gidei papasakojo, kad javų prekyba užsiėmė du broliai Mostai. Ji parodė ir savo tėvų namą Jurbarko. Dviejų galų gyvenamasis ir ūkinis su plačiomis dviverėmis durimis iš gatvės pusės pastatas, kuriame buvo sandėliuojami grūdai, stovi Dariaus ir Girėno gatvėje, priešais Jurbarko kultūros centrą. Daiktai ir pastatai dažnai pergyvena žmones, bet tik žmonės gali juos prakalbinti ir kitiems papasakoti jų istorijas.

Nepamirštos legendos

Į Senovinės technikos muziejų pateko ir pasakojimų apie Smalininkų žydus. Miestelyje buvęs žydas, kuris rudenį apvažiuodavęs visus namus, sutvarkydavęs ir įstiklindavęs langus, užsandarindavęs duris, ir visa tai darydavęs už dyką. Negana to, vežimėlyje su įrankiais atsiveždavęs ir maisto, kad nereikėtų nieko apsinkinti. „Tai retas atvejis! Deja, jo pavardės jau ir tada, kai girdėjau šį pasakojimą iš senųjų smalininkiečių, niekas neprisiminė. O mes pavadino jį Moše, kaip patarė čia apsilankę žydų turistai, ir pastatėme jam paminklą!“ – pasakoja linksmu nestokojantis muziejininkas ir vienoje ekspozicijų rodo ant motorolerio užsodintą medinuką Mošę.

Kitas pasakojimas – apie krautuvininką, kuris gatve einančius vaikus kviesdavęs į vidų ir leisdavęs nemokamai imti, ko tik nori. Vaikai prisiimdavo skanėstų, o besistebintiems, kodėl toks vaišingas, dosnūs krautuvininkas gudriai atsakydavęs, kad rytoj pro šalį eis tų vaikų tėvas. Tokie pasakojimai – jau tik legendos, nes nei jų personažų, nei juos pažinojusių nebėra. Tačiau gyvos legendos. Vadinas, ir anų laikų žmonės nepamiršti. *Autorė yra Jurbarko laikraščio „Šviesa“ bendradarbis*

VDU dėstytojai – ordino kryžius iš Ispanijos ambasadoriaus rankų

■ Atkelta iš 8 p.

prie kasmetinio ispaniškos kultūros festivalio „Ispaniškas pavasaris (isp. „Primavera en español“) ir dėsto studentams ispanų kalbą. Kaip pati sako, pirmiausia pradeda mokytis nuo jau padarytų savo klaidų ir stengiasi perduoti tai, su kuo susidūrė, besimokydama ispanų kalbos ir studijuodama Ispanijoje: „Ispanų kalbos galutinai išmokau kasdienėse situacijose, todėl studentams sakau: nuvažiuo į Ispaniją kalbėkite tik ispaniškai, nes ispanai visuomet jus palaikys ir nekritikuos, visuomet džiaugsis, kad bandote bendrauti jų kalba, o taip viską išmoksite daug greičiau.“

Meilė kalbai – nuo vaikystės

V. Žiūraitė ispanų kalbą atrado labai seniai. „Kalbos grožis yra specifinis dalykas. Ispanų kalba man patiko nuo pat vaikystės, kai žiūrėdavau telenoveles ar klausydavau ispaniškų dainų. Žinoma, žavėjo ir visa Lotynų Amerika bei tenyškčių žmonių temperamentas. Ji sako: „Būdama dar moksleivė, jau žinojau, kad įstoju į universitetą būtinai mokysiuosi ispanų kalbos, kuri man labiausiai patinka būtent dėl gražaus skambesio.“

Suprasti ir kalbėti ispaniškai pradėjo gana greitai. „Tačiau viena reiškia mokėti „vadovėlinę kalbą“, o kita – ją naudoti, sklandžiai bendraujant tikrose situacijose. Būtent todėl ispanų kalbą toliau mokiausi Ispanijoje, kur teko studijuoti ne viename universitete, atlikti praktiką ir dirbti. Labiausiai mane su Ispanija susiejo daktaro disertacija, kurioje analizuoju Ispanijos politiką. Teko imti interviu iš įvairių Ispanijos politikų. Tai buvo nemenkas išbandymas,

leidęs įvertinti savo ispanų kalbos žinias“, – prisimena V. Žiūraitė.

Jos meilė Ispanijai nėra akla. „Žinau, kad tai nėra tobula šalis, ypač jos politika, kurią tenka analizuoti, tačiau man labiausiai patinka jos kontrastai ir žmonių atvirumas. Tai daugialypė, daugiakultūrė, tolerantiška šalis. Joje kalbama keturiomis oficialiomis kalbomis (katalonų, baskų, galisų ir ispanų), o kiekvienas Ispanijos regionas – tarsi atskira šalis su savo tradicijomis, papročiais ir netgi skirtingais žmonių charakterio bruožais. Visų šių kontrastų samplaika mane ir užburia, – atskleidžia V. Žiūraitė ir papildo, kad visus ispanus apibrėžti pagal vieną vyraujančią stereotipą kaip labai šiltus, linksmus ir draugiškus, tačiau neatsakingus ar išsiblaškiusius žmones, būtų neteisinga. – Jie visi – labai skirtingi, kaip ir pati šalis.“

Ispaniška veikla universitete

Vigilija Žiūraitė jau aštuonerius metus koordinuoja Migelio de Servanteso klubo veiklą. Ši organizacija buvo įkurta VDU dėstytojų ir studentų iniciatyva, siekiant populiarinti ispanakalbių šalių kultūrą, istoriją ir tradicijas ne tik universitete ir Kaune. Klubas suorganizavo per šimtą įvairių renginių, į kuriuos įtraukė ir kitus Lietuvoje gyvenančius ispanakalbius. „Nuolat vyksta kultūriniai mainai, visada stengiamės užmegzti ryšį su Kaune ir visoje Lietuvoje gyvenančiais ispanais ir kitais ispanakalbiais. O jeigu norime aptarti kokią ypatingą temą, kviečiamės lektorius iš užsienio. Taip mūsų studentai sužino daugiau apie ispanakalbes šalis, o svečiai ir klubo draugai atranda mūsų universitetą ir Kauną“, – džiaugiasi V. Žiūraitė.

Visą klubo veiklą palaiko ir padeda organizuoti Ispanijos Karalystės ambasada Lietu-

Ispanijos ambasadorius įteikia apdovanojimą VDU lektorei Vigilijai Žiūraitėi. Asmeninio archyvo nuotr.

voje. Žymiausia klubo tradicija – kiekvieną pavasarį kelias savaites vykstantis festivalis „Primavera en español“. Nuo 2017 m. VDU organizuojama tarptautinė konferencija, skirta ispanų kalbos specialistams, – „Ispanų kalbos forumas Kaune“ (isp. „Foro de español en Kaunas“).

„Mums sekasi neblogai. Sulaukiame palaikymo ir pripažinimo iš kitų Lietuvos universitetų, kurie negali pasigirti panašia veikla. Nors ispanų kalbos VDU galima mokytis nuo pat universiteto atkūrimo, t. y. jau daugiau nei 30 metų, o ši kalba yra pati populiariausia tarp studentų pasirenkamų mokytis kalbų, mes vis dar svajojame, kad universitete atsirastų studijų programa, su-

sijusi su ispanų kalba ir ispanakalbių šalių kultūra“, – primena lektorė. Apie tai, kodėl VDU vis dar nėra ispanų kalbos specialybės, teiravosi ir Ispanijos ambasadorius Lietuvoje. „Praėjusių metų pavasarį ambasadorius buvo atvykęs į VDU ir susitikime su rektoriumi prof. J. Augučiu ir Tarptautinių ryšių prorektore prof. I. Dabašinskiene klausė, kodėl šiame puikiame universitete, kuriame tiek daug ispaniškų veiklų, vis dar nėra tokios studijų programos. Susitikimo metu priėjome prie išvados, kad tai – tik laiko klausimas“, – tikina V. Žiūraitė. *Autorė yra VDU Marketingo ir komunikacijos departamento specialistė*

Regioninės politikos inovacijų centrų tinklo kūrimas

Jonas Jasaitis

Lietuvos viešojoje erdvėje nuolat kartojama, kad mūsų valstybė neturi darnios regionų raidos strategijos. Todėl ir susiformavo dvi labai ryškiai išsiskyrusios savo ekonominiu gyvybingumu, kultūrine veikla, gyventojų dalyvavimu visuomeninėje veikloje Lietuvos dalys: Vilnius ir „kita Lietuva“. Jų raidos skirtumai ypač padidėjo per pastarąjį dešimtmetį. Seimo narys, socialinių mokslų daktaras profesorius Kęstutis Masiulis neseniai išplatintame Seimo pranešime konstatavo, kad beveik kas trečias vilnietis dirba valstybės valdymo institucijose, išlaidomis iš valstybės biudžeto. Jis priminė, kad vien „per pastaruosius ketverius metus valstybė regionuose panaikino 15 tūkst. darbo vietų, tačiau Vilniuje atidarė daug naujų. Vien 2019 metais Vilniuje įkurta 3,4 tūkst. valstybės finansuojamų darbo vietų, o kituose regionuose per tuos metus uždaryta 5,7 tūkst.“

Žymus lietuvių išeivijos visuomenininkas Kęstutis J. Eidukonis dar prieš kelerius metus straipsnyje „Skaldyk ir valdyk: trys Lietuvos – vienoje“ rašė: „Savo kelionių po Lietuvą ir jų apmąstymų metu aš suvokiau, kad jau senokai nebeegzistuoja vienalytė Lietuva. Bet kokios tolimesnės idėjos privalo pripažinti šį faktą kaip dabartinę tikrovę ir atspirties tašką. Ta vienalytė Lietuva, kurią pažinojo ir su manimi noriai dalinosi tėvai, jau išnyko. Lietuva išsivystė į tris skirtingas

ir savotiškas esybes. Kiekviena su savomis ypatybėmis, trūkumais ir privalumais. Bandydamas su draugais ar šeimos nariais kalbėti apie vienatinę Lietuvą prilygsta aklojo norams apibūdinti dramblį. Priklausomai nuo to, su kuo kalbėsi, Lietuvai priskiriami trys likimai: ji arba puikiai funkcionuojanti, arba viltinga, arba pasmerкта.“

Tačiau tik konstatuoti ir piktintis neužtenka. Jokios „baltosios“ ir „žaliosios“ knygos, jokios tarptautinės konferencijos šios problemos neišspręs. Reikia konkrečių praktinių veiksmų, kaip iš „mirties taško“ išjudinti regioninę politiką. Naivu laukti, kol centrinė valdžia išnagrinės regionų išteklius ir parengs jų ekonominės plėtros perspektyvas. Tai turi daryti pati atokesnių vietovių bendruomenė ir savivaldos institucijos.

Galų gale reikia nustoti kartoti apie neva neperspektyvias vietas, visas investicijas koncentruojant tik apie vieną transporto magistralę Vilnius–Kaunas–Klaipėda. Lietuvoje nėra jokių „neperspektyvių vietovių“. Visuose regionuose slypi didžiuliai, tačiau iki šiol nepanaudojami vietiniai gamtos, žmonių ir infrastruktūros ištekliai. Turime modernų transporto kelių tinklą ir energetinio aprūpinimo sistemas. Naujosios technologijos parodė, kad milžiniškų gamyklų, kuriose dirbtų tūkstančiai atskiras monotoniškas operacijas atliekančių darbininkų, kūrimo laikai seniai baigėsi. Reikia galų gale suvokti, kad atokesnėse vietovėse negalima apsiriboti tik agrarinio sektoriaus veikla. Naujų, tačiau

Susitikimas Ekonomikos ir inovacijų ministerijoje. Iš kairės: Lietuvos mokslininkų sąjungos tarybos narys, VU prof. Dalius Serafinas, ūkininkas Andrius Uoka, LAMMC Vėžaičių filialo direktorė dr. Danutė Karčiauskienė, ekonomikos ir inovacijų ministras Rimantas Sinkevičius, Žemaitijos inovacijų centro direktorius Gintautas Kniukšta, Smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos pirmininkė Dalia Matukienė, Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas dr. Jonas Jasaitis

modernių pramonės ir paslaugų įmonių, kuriančių didžiulę pridėtinę vertę ir teikiančių oraus pragyvenimo šaltinį vietiniams gyventojams, kūrimas per kelerius metus neatpažįstamai pakeistų šių vietovių gyventojų perspektyvas. Net atkampiausiose miesteliuose galima rasti išradinčių veiklų

žmonių, siūlančių drąsias technines idėjas, jau patentavusių savo išradimus ne tik Lietuvoje, bet ir Europos Sąjungoje, tačiau iki šiol nesulaukiančių nei mokslo įstaigų, nei centrinės valdžios dėmesio ir palaikymo. Reikia tik juos sutelkti ir įdarbinti.

■ Nukelta | 11 p.

Regioninės politikos inovacijų centrų tinklo kūrimas

■ Atkelta iš 10 p.

Spręsti tokį tikrai sudėtingą darnios visų regionų plėtros uždavinį ėmėsi buvęs Seimo narys, Kaimo plėtros komiteto pirmininkas **Gintautas Kniukšta**. Sutelkęs energingą mokslininkų ir praktikų komandą, jis įgyvendina regioninių inovacijų centrų kūrimo idėją. **Pirmasis Lietuvoje – Žemaitijos inovacijų centras jau įkurtas šių metų pavasarį.** Kiti du centrai kuriami Dzūkijoje ir Aukštaitijoje. Pirmųjų trijų, skirtinguose regionuose veikiančių centrų tinklas, diegiantis tiek technologines, tiek socialines inovacijas, sutelktų vietines bendruomenes, paskatintų tikrą kaimo ir miesto bendradarbiavimą. Išradingi vietiniai žmonės, padedami Lietuvos universitetų ir mokslo centrų specialistų, jau pirmajame – Žemaitijos inovacijų – centre rengiasi taikyti modernias žemdirbystės ir gyvulininkystės technologijas, kuria trumpąsias maisto ir kitų produktų kūrimo grandines, leidžiančias itin sumažinti aplinkos taršą ir prisidėti prie labai pavojingos visam žmonijos egzistavimui klimato kaitos mažinimo.

Regioniniuose inovacijų centruose kartu

su Klaipėdos ir Vytauto Didžiojo universitetais bei Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro padaliniais kuriamas **Sveikos gyvensenos ir ekologinio ūkininkavimo institutas**, kuris taps praktinio mokymo baze naujų specialistų rengimui ir inovacijų diegimui. Institute jau dabar parengtas išsamus edukacinės veiklos planas, kurio įgyvendinimas pakeis dabartinius neracionalius vartojimo įpročius, stiprins atokesnių regionų investicinį patrauklumą.

Didžiausia kliūtimi kurti regioninius inovacijų centrus iki šiol yra sustabarėjusi, tik „nurodymų iš viršaus“ laukianti, visiškai neefektyviai funkcionuojanti vietos savivaldos sistema. Menkas išprusimas ir atsakomybės baimė šių savivaldybių tarybų nariams trukdo suvokti savo vaidmenį labai sparčiai besikeičiančioje ekonominėje, socialinėje ir kultūrinėje situacijoje. Seniai laikas atsakyti dar iš sovietmečio paveldėtų buvusių „vykdomųjų komitetų“ veiklos modelių ir kuo greičiau diegti judrias šiuolaikinės savivaldos sistemas. Lieka tik palinkėti tokiems regioninės politikos kaitos entuziastams, kaip Gintautas Kniukšta, kuo greitesnio jų veiklos supratimo ir paskatinimo. ■

Žemaitijos inovacijų centro atstovai Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centre. Iš kairės: Gintautas Kniukšta, bioinovacijų kūrėjas Leonas Milkintas, Smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos pirmininkė Dalia Matukienė, LAMMC Žemdirbystės instituto mokslininkė dr. Žydrė Kadžiulienė. J. Jasaičio nuotr.

NAUJOS KNYGOS

LIETUVOS MEDICINOS BIBLIOTEKA

B lum, Susan S. (2020). Imuninės sistemos stiprinimo planas. Iš anglų kalbos vertė Birutė Tumienė. Vilnius: Briedis, 2020, 461 p.

Dilienė, Aurima. (2020). Privati praktika: psichoterapeutės užrašai. Vilnius, 331 p.

Kirkutis, Algimantas, Diehls Hansas.

(2020). Kaip išsigydyti širdies ir kitas lėtinės ligas be vaistų? Klaipėdos universiteto leidykla, 167 p.

Mackenzie, Debora. (2020). COVID-19: pandemija, kuri niekuomet neturėjo prasidėti. Iš anglų kalbos vertė Birutė Tumienė. Vilnius: Briedis, 357 p.

Milašiūnas, Raimundas. (2020). Psicho-

analizė: intersubjektyvusis požiūris. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Vaistų žinios, 159 p.

XVII amžiaus knygos Kauno bibliotekose. (2019). Katalogas / Kauno apskrities viešoji biblioteka. Sudarė Rita Urbaitytė. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, 640 p.

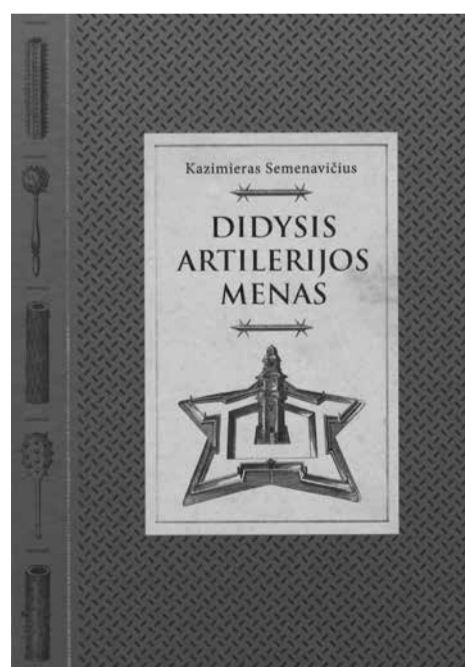
Takahashi, Junko. (2020). Šimtamečių japonų paslaptis: kaip gyventi ilgai ir laimingai. Vertė Marija Bogušytė. Vilnius: Briedis, 293 p.

Zorys, Alfredas. (2019). Menas gyventi ilgai ir sveikai. Punkskas: Aušros leidykla, 145 p.

Didysis artilerijos menas

Spalio 14 d. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje įvyko filologo, Vytauto Didžiojo universiteto lotynų kalbos lektoriaus Sigitos Lūžio vieša paskaita „Didysis artilerijos menas: vertimo keliai ir klystkeliai“.

Kazimiero Semenavičiaus „Didysis artilerijos menas“ lietuviškai prabilo **prabėgus 368 metams po jo pasirodymo** originalo lotynų kalba. Neskubėjimą versti veikalą į lietuvių kalbą galima bandyti aiškinti anuomet šviesuomenei puikiai suprantama lotynų kalba ir veikalą aprėptimi, o tiksliau – jo sudėtingumu. Taip pat neskatinato to ir visuomeninė-politinė situacija. „Didysis artilerijos menas“ – ne tik artilerijos vadovas, bet ir iliustratyvus enciklopedinis įvairių sričių žinynas, savo turiniu ir raiška išsiskiriantis iš daugelio to meto traktatų. Perteikti ne tik veikalą turinį, bet taip pat ir dažnai painių autoriaus stilių nėra paprasta. Tad kokį vertimo kelią reikėjo rinktis? Ar įmanoma, verčiant į lietuvių kalbą, išlaikyti K. Semenavičiaus rašymo manierą? Ar galima išsaugoti lotyniškai rašiusio Lietuvos bajoro barokinį balsą, kai pats autorius pareiškia: „*Neque mihi viro militari verborum*

Knygos viršelis

cura in animo fuit“ (Aš, kariškis, neketinau rūpintis žodžiais)?

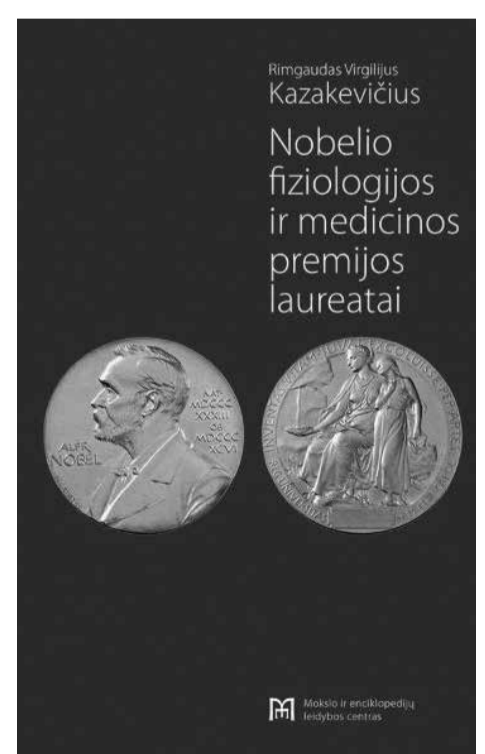
Parengta pagal LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus pranešimą ■

K azakevičius Rimgaudas Virgilijus (2020). **Nobelio fiziologijos ir medicinos premijos laureatai**, 464 p. Išleido Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras

Šioje knygoje pateikiama Alfredo Nobelio biografija, pagrindiniai gyvenimo etapai, aprašoma jo mokslinė veikla, atradimai, patentai. Atskleista ir įvairiapusiška Alfredo Nobelio asmenybė, aprašytas žymusis testamentas, kuriame jis įpareigojo iš savo sukaupto kapitalo sudaryti fondą Nobelio premijoms skirti.

Knygoje chronologiškai pateikiami 1901–2019 m. Nobelio fiziologijos ir medicinos premijų laureatai, jų biografijos, tiriamų medicinos sričių būklė, atradimai, už kuriuos jiems buvo suteikta ši premija. Paminėti laureatų asmeninio gyvenimo įvykiai, pomėgiai, apdovanojimai. Aptartos ir prieštarai paskirtos Nobelio fiziologijos ir medicinos premijos, kai buvo apeiti mokslininkai, įnešę ne mažesnę indėlį į problemų sprendimus, susijusius su atradimais, nei patys premijos laureatai.

Knygos pabaigoje visos Nobelio fiziologijos ir medicinos premijos suskirstytos pagal atskiras fiziologijos ir medicinos sritis. ■

R. V. Kazakevičiaus knyga apie Nobelio premijos laureatus

PARODOS

Dr. Eugenijos Šimkūnaitės metams

Iki lapkričio 16 d. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių bibliotekoje veikia kilnojamoji paroda, skirta dr. Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečiui paminėti. Šie metai paskelbti Eugenijos Šimkūnaitės (1920–1996) – gamtos mokslų daktarės, kilusios iš Tauragnų, apie 20 metų gyvenusios Lazdynuose, metais. Vilniuje, Erfurto g. 4 veikia ir jos vardo muziejus, kuriuo rūpinasi E. Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondas. Dr. E. Šimkūnaitės 100-mečio minėjimo proga fondas parengė kilnojamoją parodą, kuri eksponuojama LMA Vrublevskių bibliotekoje prie Bendrosios skaityklos.

Mokslininkės jubiliejui skirta knyga

Bendraamžiai ir bendraminčiai daktarę prisimena kaip dosnios širdies, mėgusią pajuokauti, negailinčią žinių ir išminties, daugiasluoksnią asmenybę, dievinusią operą, turėjusią daug draugų ir namuose rengusią gimtadienio puotas, kuriose dalyvaudavo botanikai, farmacininkai ir menininkai. Daktarė buvo mokslo žmogus, etnografe, vaistažolių žinovė, kurios pasiūlyti žolių mišiniai gydydavo, kūrė pasakas ir sudarinėjo horoskopus pagal paukščius, medžius, žuvis.

Dažnai buvo kalbinama žurnalistų: spaudoje publikuota apie 700 straipsnių – niekam neatsakydavo. Labai mylėjo savo tėviškę – Tauragnus, buvo pramokusi žydų ir čigonų

kalbų, kurios ne kartą gyvenime pravertė. Už konsultacijas nieko neimdavo, nebent tai būdavo maistas, bet viena nevalgydavo, kviesdavosi draugus. Eugenija Šimkūnaitė turėjo išskirtinę atmintį. Apie vaistažoles sausakimšoms auditorijoms kalbėdavo iš-tisas valandas be užrašų, atsimindavo visų tauragniškių, jų tėvų ir senelių vardus. Dr. Eugenija Šimkūnaitė buvo farmacininkė, kuri liaudies mediciną pažinojo kaip penkis savo pirštus, o vaistažolių auginimą Lietuvoje pakėlė į pramoninį lygį. Parengta pagal LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus pranešimą

IN MEMORIAM

Jonas Rytis Puodžius 1935 05 23 – 2020 10 21

beglobių vaikų namus, iš kurių vėliau juos pavyko išlaisvinti giminaičiams iš Kauno. Mama iš tremties grįžo tik 1956 m.

Jonas Rytis mokėsi Kauno 1-ojoje vidurinėje mokykloje, Kauno politechnikume, Kauno politechnikos institute (abu juos baigė su pagyrimu), įgijo inžinieriaus elektrotechnikos specialybę. 1979 m. apgynė technikos mokslų kandidato disertaciją ir buvo pakviestas eiti docento pareigas KPI Matematinės įrangos katedroje. Vėliau dirbo Skaičiavimo centro moksliniu vadovu. Nuo 1981 m. – KPI Kolektyvinio naudojimo skaičiavimo centro direktorius, 1984 m. – docentas, 1989 m. – Lietuvos nusipelnęs inžinierius.

Atkūrus nepriklausomybę, Vyriausybės kvietimu Jonas Puodžius buvo pervestas į Mokslo ir studijų departamentą prie Vyriausybės. 1991–1994 m. dirbo departamentu skyriaus vedėju, direktoriaus pavaduotoju, direktoriumi, 1994–1998 m. – Švietimo ministerijos sekretoriumi, viceministru. 1998–2009 m. buvo Lietuvos mokslo tarybos patarėjas, 2002–2012 m. – Kauno technikos kolegijos Steigiamosios tarybos narys. Jam suteiktas šios kolegijos Garbės daktaro vardas.

Jonas Puodžius buvo aktyvus visuomenininkas: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos pirmininkas, ilgametis Visuomeninės tarybos prie Laisvės kovų komisijos Seime narys, jos pirmininkas, Laptevų jūros tremtinių brolijos „Lapteviečiai“ pirmininko pavaduotojas. Jonas Puodžius kartu su bendražygiams sudarė ir redagavo leidinius „Lapteviečiai“, „Puodžių ir Tarvydų giminės šaltinis“, „Lietuviai Arktyje“, „Vilties galia. Mokytojai Katrė ir Jonas Puodžiai“, daug prisidėjo prie paminklo Jakutijoje ken-

tėjusiems ir žuvusiems Lietuvos tremtiniams statybos (Vilnius, Aukų g.), rūpinosi „Sibiro madonos“ konservavimu ir įkurdinimu Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje, jos kopijos įteikimu Popiežiui Pranciškui 2018 m. vizito Lietuvoje metu.

Jonas Puodžius apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Riterio kryžiumi (2005), Tautinių mažumų ir išeivijos departamento Aukso ženklu „Už nuopelnus“ (2007), Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos medaliu „Vilties žvaigždė“ (2019).

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro generalinis direktorius ir darbuotojai reiškia nuoširdžią užuojautą Jono Ryčio Puodžiaus artimiesiems ir bendražygiams. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras

Lietuvos mokslininkų sąjungos kūrėjams ir vadovams bei LMS tarybos nariams teko ne vienerius metus glaudžiai ir produktyviai bendradarbiauti su a. a. Jonu Ryčiu Puodžiumi. Reiškiamė gilią užuojautą jo artimiesiems ir bendražygiams. Kartu su juo dirbusieji Mokslo ir studijų departamente bei kitose institucijose pažymi, kad bendravimas visada buvo grindžiamas abipuse pagarba ir bendro siekio suvokimu. Jonas Rytis Puodžius išliks kaip puikus teisingo ir atsakingo valstybės tarnautojo pavyzdys. Jo pasišventimas valstybės tarnybai akademinės karjeros pabaigoje yra puikus pavyzdys visiems, kurie pasirenka šį tarnystės kelią. Lietuvos mokslininkų sąjunga

UŽUOJAUTA

Šių metų spalio 15 d. mirus inžinieriui, visuomenininkui, Lietuvos atsargos karininkų sąjungos Centro valdybos pirmininkui, dimisijos majorui **Pranui URBANAVIČIUI**, sunkią netekties valandą reiškiamė nuoširdžią užuojautą žmonai, vaikams, artimiesiems ir bendražygiams. Tegul Prano pilietiškumo ir patriotiškumo idėjos bei darbai visada išlieka mūsų atmintyje.

Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga ir Lietuvos Sąjūdžio Kauno taryba

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyngintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Medineckienė, Andrius Puskas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.